

Stichting RK Onderwijs Bommelerwaard

Jaarstukken 2016

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Bestuursverslag	01
Jaarrekening	
Grondslagen	34
Balans per 31 december 2016	38
Staat van baten en lasten over 2016	39
Kasstroomoverzicht	40
Vaste Activa	41
Vorraden en vorderingen	42
Effecten en liquide middelen	43
Eigen vermogen	44
Voorzieningen en langlopende schulden	45
Kortlopende schulden	46
Verantwoording subsidies	47
Opgave overheidsbijdragen	48
Opgave andere baten	49
Opgave van de lasten	50
Financiële baten en lasten	53
Overzicht verbonden partijen	54
WNT: Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semi publieke sector	55
Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen	60
Ondertekening door bestuurders en toezichthouders	61
Overige gegevens	
Bestemming van het resultaat	62
Gebeurtenissen na balansdatum	63
Controle verklaring van de onafhankelijke accountant	64
Bijlagen	
Gegevens over de rechtspersoon	68

Stichting RK Onderwijs Bommelerwaard

Bestuursverslag 2016

Inhoudsopgave bestuursverslag Bommelerwijs 2016

- 1. Inleiding**
- 2. Organisatie**
  - 2.1 Inleiding
  - 2.2 Bestuursmodel
  - 2.3 Organisatiestructuur
  - 2.4 Scholen, directie en directeurenberaad
  - 2.5 Bestuur
  - 2.6 Managementoverleg
  - 2.7 Medezeggenschapsraden en Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad
- 3. Communicatie**
  - 3.1 Inleiding
  - 3.2 Bestuursvergadering
  - 3.3 Directeurenberaad
  - 3.4 Managementoverleg
  - 3.5 Medezeggenschapsoverleg
  - 3.6 Externe overlegstructuren
- 4. Primair Onderwijs**
  - 4.1 Activiteiten
  - 4.2 Personeel en leerlingen
  - 4.3 Opbrengsten en resultaten
  - 4.4 Klachten
- 5. Financieel beleid & financiële positie**
  - 5.1 Belangrijkste kenmerken gevoerd beleid
  - 5.2 Kengetallen
  - 5.3 Financiële gang van zaken gedurende het verslagjaar
  - 5.4 Treasurybeleid
- 6. Continuïteit**
  - 6.1 Risicoparagraaf
  - 6.2 Continuïteitsparagraaf en meerjarenbegroting
  - 6.3 Prognoses ontwikkeling leerlingenaantal
  - 6.4 Interne risicobeheersings- en controlesysteem
  - 6.5 Verslag van het toezichthoudend bestuur
- 7. Actuele en toekomstige ontwikkelingen**
  - 7.1 Belevingsvorming 2016, toezichthoudend bestuur
  - 7.2 Brede Scholen
  - 7.3 Relevante ontwikkelingen voor de toekomst

1. INLEIDING

De doelstelling van de Stichting RK Onderwijs Bommelerwaard (Bommelerwijs) en de onder haar bevoegd gezag vallende scholen, is het verzorgen van eigentijds en kwalitatief hoogstaand onderwijs. De mate waarin dit bereikt kan worden, is mede afhankelijk van personele, materiële en financiële condities en geldende wet- en regelgeving. Daarom wordt in dit bestuursverslag aangegeven hoe de Stichting RK Onderwijs Bommelerwaard 'er voor staat' in brede zin.

Het bestuursverslag maakt integraal onderdeel uit van het jaarverslag en speelt, zeker in het licht van de horizontale verantwoording, een belangrijke rol binnen het totale jaarverslag. Het bestuur van Bommelerwijs volgt bij de inrichting van haar bestuursverslag de voorschriften die zijn neergelegd in RJ 660. Dit bestuursverslag bevat daarom informatie over de volgende onderwerpen:

- de organisatiestructuur;
- de communicatiestructuur;
- de personele bezetting;
- de huisvesting;
- de onderwijsprestaties;
- de hoofdlijnen van gevoerd beleid;
- ontwikkelingen in beleidsvorming;
- governance ontwikkelingen (interne beheersing en toezicht);
- de afhandeling van klachten;
- een toelichting op de financiële positie per balansdatum;
- het treasurybeleid;
- continuïteit.

2. ORGANISATIE

2.1 Inleiding

Het bestuur van de Stichting RK Onderwijs Bommelerwaard (Bommelerwijs) faciliteert en bestuurt het katholiek primair onderwijs in de gemeente Maasdiel en in de gemeente Zaltbommel. Bommelerwijs is opgericht op 26 november 1998, na een besturenfusie van zes katholieke basisscholen in de Bommelerwaard. Bommelerwijs vormt sindsdien het bevoegd gezag van:

Naam	Plaats	Brinnr
Basisschool De Pollenhof	Hedel	03PX
Basisschool De Schakel	Ammerzoden	04XC
Mgr. Zwijsenschool	Kerkdriel	06KV
Deken Wehmeijerschool	Velddriel	03RT
Sint Odradaschool	Alem	08MR
Franciscusschool	Zaltbommel	03VR

Bommelerwijs wil, mede vanuit de katholieke levensbeschouwing, een basis leggen voor de toekomstige ontwikkeling van de aan haar toevertrouwde kinderen. Bommelerwijs wil daartoe een professionele, slagvaardige en lerende organisatie zijn, die als onderdeel van de maatschappij, op financieel gezonde wijze, binnen goed werkgeverschap, onderwijs op maat realiseert voor alle kinderen binnen haar scholen.

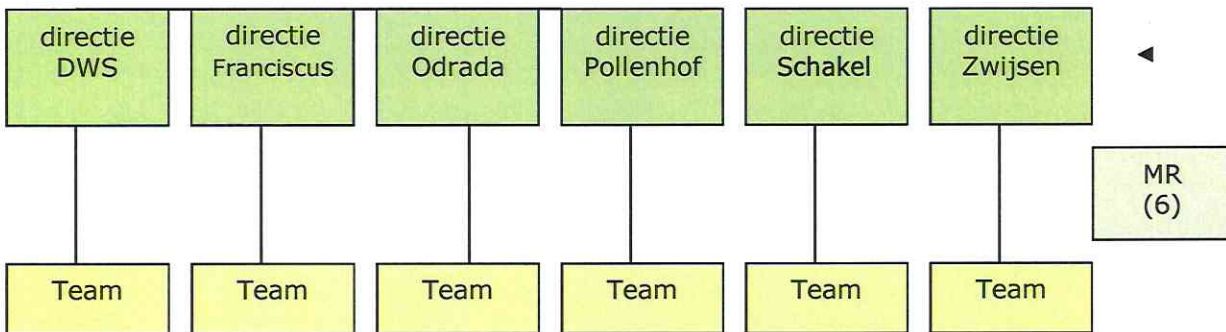
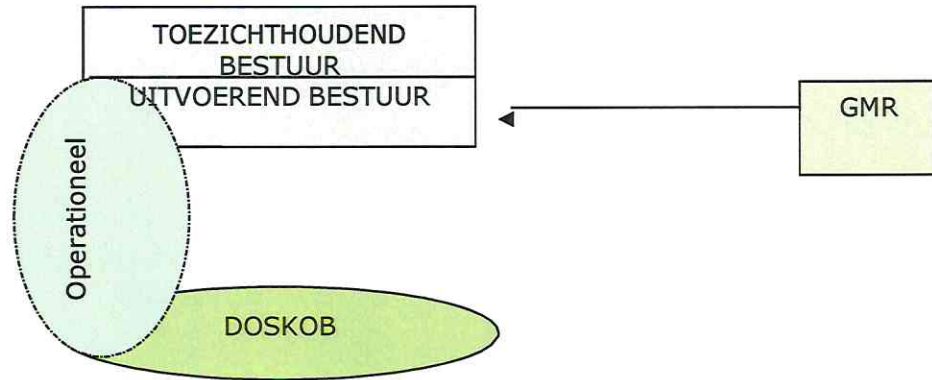
2.2 Bestuursmodel

Het bestuur van Bommelerwijs vormt als hoogste bestuursorgaan het bevoegd gezag van de bij de stichting aangesloten scholen. Binnen het bestuur is een functionele scheiding aangebracht tussen bestuur en intern toezicht, door onderscheid te maken tussen bestuurders met een toezichthoudende taak en bestuurders met een uitvoerende taak. Bommelerwijs streeft naar een professionele aansturing van de organisatie door professioneel management, waarbij het uitvoerend bestuur stuurt in een voorwaardenscheppende, beleidsvoorbereidende en beleidsvormende bestuursstijl. Het algemeen bestuur (in het vervolg toezichthoudend bestuur) houdt integraal toezicht op het beleid van het uitvoerend bestuur en op de algemene gang van zaken binnen Bommelerwijs. De individuele scholen zijn als zelfstandige eenheden binnen de organisatie vrij in de invulling van het beleid op schoolniveau, binnen vooraf door het uitvoerend bestuur vastgestelde kaders en school overstijgende beleidsbesluiten.

2.3 Organisatiestructuur

De bestuursstructuur van Bommelerwijs kenmerkt zich door een intensieve samenwerking tussen de bestuurders en de directieleden van de scholen. Het operationeel overleg vormt een verbinding tussen het uitvoerend bestuur enerzijds en de schooldirecteuren, verenigd in het DOSKOB, anderzijds. Daarnaast zijn de uitvoerend bestuurders waar nodig ook een rechtstreeks aanspreekpunt voor de scholen.

De structuur van de organisatie kan als volgt schematisch worden weergegeven:

De taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren binnen de organisatie zijn vastgelegd in verschillende wetten, de statuten van Bommelerwijs, het Toezichtkader, het Bestuursreglement, het Managementstatuut en verschillende andere interne beleidsnotities.

2.4 Scholen, directie en directeurenberaad

School specifiek beleid wordt op de scholen gevormd door directie en team, binnen door het (uitvoerend) bestuur vastgestelde kaders. Iedere school binnen Bommelerwijs beschikt over een eigen directeur die integraal verantwoordelijk is voor alle schoolse zaken. In 2016 werd de directie op de zes scholen binnen Bommelerwijs gevoerd door:

School	Directeur
Basisschool De Pollenhof	Mevr. M.E. (Mariëlle) Wirth-van der Grift
Basisschool De Schakel	De heer F.P. (Frank) van Alphen
Mgr. Zwijsenschool	De heer R.T (Ruud) van Osch
Deken Wehmeijerschool	De heer J.J.T.M. (John) Leijdekkers
Sint Odradaschool	Mevr. M.T. (Riet) Hooijmans-Sars
Franciscusschool	De heer M.C. (Martijn) van Woerkom

De directeuren van de individuele scholen vormen gezamenlijk het DOSKOB. Het DOSKOB vervult de rol van beleidsvoorbereider en beleidsuitvoerder ten aanzien van school overstijgende zaken. Het DOSKOB staat onder leiding van een voorzitter (één van de directeuren). In 2016 was de heer A.A. (Ton) Keijzers voorzitter van het DOSKOB.

2.5 Bestuur

Het bestuur van Bommelerwijs vormt als hoogste bestuursorgaan het bevoegd gezag van de bij de stichting aangesloten scholen. Binnen het bestuur van Bommelerwijs bestaat onderscheid tussen een toezichthoudend bestuur en een uitvoerend bestuur. Het uitvoerend bestuur vertegenwoordigt de stichting en treedt zowel intern als extern op als (gedelegeerd) bestuurder, bepaalt de algemene beleidskaders, neemt formeel de besluiten en mandateert uitvoerende werkzaamheden aan leden van het operationeel overleg en/of leden van het DOSKOB. Het toezichthoudend bestuur houdt integraal toezicht op het beleid van het uitvoerend bestuur en op de algemene gang van zaken binnen Bommelerwijs, staat het uitvoerend bestuur met advies terzijde en neemt die besluiten die statutair aan het toezichthoudend bestuur zijn toegewezen. Het toezichthoudend bestuur en het uitvoerend bestuur handelen daarbij in overeenstemming met de principes van de Code Goed Bestuur en de afspraken die zijn vastgelegd in het Bestuursreglement en het Toezichtkader. Jaarlijks evalueren het toezichthoudend bestuur en het uitvoerend bestuur ieder hun eigen functioneren alsmede de onderlinge verhouding.

Tussen iedere individuele school en het (uitvoerend) bestuur bestaat een rechtstreekse lijn. Het (uitvoerend) bestuur pleegt regelmatig overleg met de directeur om de lopende zaken binnen de school te bespreken en deze te toetsen aan de door het bestuur vastgestelde kaders. Het uitvoerend bestuur vormt het eerste aanspreekpunt voor de directeur en de overige geledingen van de betreffende school.

Het bestuur van Bommelerwijs bestond in 2016 uit de volgende zeven leden:

Naam	Functie
De heer A.E. (Rob) Blatter	Uitvoerend bestuurder
De heer P.A.M. (Paul) Ariaans	Uitvoerend bestuurder
De heer W.J.A.M. (Willem) Klavers	Toezichthoudend bestuurder/voorzitter
De heer H.C.M. (Harry) Barendse	Toezichthoudend bestuurder/vice voorzitter
Mevrouw A.M. (Anne) van den Berg-Mans	Toezichthoudend bestuurder
De heer C.J.A. (Kees) van Velthoven	Toezichthoudend bestuurder
De heer L.H.J. (Leon) Verlouw	Toezichthoudend bestuurder

Uitvoerend bestuurders worden benoemd voor een periode van vier jaar en zijn voor ten hoogste tweemaal achtereenvolgend herbenoembaar. Leden van het toezichthoudend bestuur hebben zitting voor een periode van vier jaar. Leden van het toezichthoudend bestuur treden volgens een door het bestuur opgesteld rooster af. Toezichthoudend bestuurders zijn ten hoogste tweemaal achtereenvolgend herbenoembaar.

Het bestuur wordt bij beleidsvorming, beleidsuitvoering en beleidstoetsing vanuit het bestuurskantoor ondersteund door een bestuurssecretaris. In 2016 werd de functie van bestuurssecretaris vervuld door mevrouw I. (Ina) Joppe-de Lange.

2.6 Operationeel Overleg

Om de slagvaardigheid van de gehele organisatie te vergroten en de lijnen kort te houden wordt operationeel overleg gevoerd. Het operationeel overleg bestaat uit vijf leden. De leden van het operationeel overleg zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de planning en controle van alle processen die te maken hebben met de uitvoering van de dagelijkse werkzaamheden. De leden van het operationeel overleg vormen voor bestuurszaken en stichtingsmanagement het eerste aanspreekpunt voor de interne organisatie en voor de buitenwereld.

Het operationeel overleg van Bommelerwijs bestond in 2016 uit de volgende vijf leden:

Naam	Functie
De heer A. E. (Rob) Blatter	Uitvoerend bestuurder
De heer P.A.M. (Paul) Ariaans	Uitvoerend bestuurder
De heer A.A. (Ton) Keijzers	Voorzitter DOSKOB
Mevr. I. (Ina) Joppe-de Lange	Secretaris bestuur
De heer C.P.G.G. (Kees) van Osch	Administratief ondersteuner tot 01.10.2016

In verband met pensionering van de heer Keijzers in de loop van 2017 wordt de functie van voorzitter DOSKOB vanaf januari 2017 vervuld door de heer J.J.T.M. Leijdekkers.

2.7 (Gemeenschappelijke) Medezeggenschapsraad

In het belang van het goed functioneren van de scholen is aan elke school een medezeggenschapsraad verbonden. De medezeggenschapsraad van een school bestaat uit leden die uit en door het personeel worden gekozen en leden die uit en door de ouders worden gekozen. De medezeggenschapsraad is gesprekspartner van de schooldirectie, voor schoolse aangelegenheden.

Ten aanzien van onderwerpen die van gemeenschappelijk belang zijn voor alle scholen binnen Bommelerwijs of voor een meerderheid van die scholen, vormt de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad de gesprekspartner van het uitvoerend bestuur. In deze gemeenschappelijke medezeggenschapsraad is elke individuele medezeggenschapsraad vertegenwoordigd.

Gedurende het jaar 2016 maakten de volgende personeelsleden en ouders deel uit van de
Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad:

Naam	Functie
De heer P. (Peter) Christophe	Secretaris GMR Leerkracht Mgr. Zwijsenschool
De heer C. (Cees) van Deursen	Leerkracht Franciscusschool
Mevrouw C. (Conny) Piels	Leerkracht Deken Wehmeijerschool
Mevrouw J. (Yetta) van den Oord-Terlouw	Leerkracht Basisschool De Pollenhof
Mevrouw J. (Jacqueline) Piels	Leerkracht Sint Odradaschool
Mevrouw N. (Nicole) van Raaij	Leerkracht Basisschool De Schakel
Mevrouw J. (Jacomien) Dorst	Ouder Franciscusschool
Mevrouw A. (Angelique) Hendriks	Ouder Basisschool De Pollenhof
De heer J. (Jeroen) van Heel	Ouder Sint Odradaschool
De heer T. (Tonnie) van Strien	Ouder Mgr. Zwijsenschool
De heer G. (Gerjo) Verhoeven	Ouder Deken Wehmeijerschool
Mevrouw K. (Kim) Abugewa	Ouder Basisschool De Schakel

3. COMMUNICATIE

3.1 Inleiding

Het bestuur van Bommelerwijs hecht aan een open interne communicatiestructuur met korte lijnen. Dit betekent dat uitvoerend bestuurders, directeuren en/of leden van het operationeel overleg, deelnemen aan een aantal interne overlegstructuren.

De bij Bommelerwijs aangesloten scholen nemen als onderdeel van de maatschappij elk hun eigen plaats in binnen de gemeenschap. Daarom participeren directeuren, uitvoerend bestuurders en leden van het operationeel overleg ook in verschillende externe netwerken en overlegstructuren.

In het hierna volgende wordt eerst ingegaan op de interne communicatievormen. Daarna wordt in onderdeel 3.6 aandacht besteed aan de verschillende externe overlegstructuren waarin door of namens Bommelerwijs wordt geparticipeerd.

3.2 Bestuursoverleg

Sinds 1 augustus 2011 bestaat een scheiding tussen uitvoerend bestuur en toezichhoudend bestuur. Tijdens de vergadering van het uitvoerend bestuur wordt beleid vastgesteld en worden besluiten genomen over onderwerpen op het gebied van personeel, financiën en huisvesting (in brede zin). Deze vergaderingen vonden in 2016 plaats op 6 januari, 27 januari, 24 februari, 23 maart, 26 april, 24 mei, 13 juni, 13 juli, 7 september, 28 september, 19 oktober, 9 november, 30 november en op 21 december. Op 13 juli heeft het uitvoerend bestuur samen met de leden van het operationeel overleg haar eigen functioneren geëvalueerd.

Het uitvoerend en toezichhoudend bestuur van Bommelerwijs komen gedurende het schooljaar plenair bijeen in een gezamenlijke bestuursvergadering. Tijdens deze vergadering worden alle scholen, de stand van zaken van beleidsontwikkeling en de verantwoording besproken. Tevens neemt het toezichhoudend bestuur in deze vergadering de besluiten die op grond van het toezichtkader zijn voorbehouden aan het toezichhoudend bestuur. De gezamenlijke vergaderingen van het uitvoerend en toezichhoudend bestuur vonden in 2016 plaats op 16 februari, 5 april, 13 juni, 12 juli, 13 september, 12 oktober en 13 december. De jaarlijkse gezamenlijke evaluatie van het functioneren van en de onderlinge verhouding tussen uitvoerend en toezichhoudend bestuur, zoals bedoeld in het bestuursreglement, heeft plaatsgevonden tijdens de bestuursvergadering op 12 oktober.

Van iedere bestuursvergadering is een verslag opgesteld, dat na goedkeuring door het bestuur is vastgesteld.

Het uitvoerend bestuur heeft alle scholen bezocht in het kader van een regulier schoolbezoek. Daarnaast heeft overleg plaatsgevonden tussen het uitvoerend bestuur en de schooldirectie, zo vaak als het uitvoerend bestuur en/of de schooldirecteur dat wenst.

3.3 Directie-overleg

De directeuren voeren onderling overleg in het directeurenberaad (DOSKOB). Tijdens dit overleg worden lopende zaken besproken en vindt afstemming van standpunten over beleidsmatige en financiële zaken plaats. Van elke bijeenkomst is een verslag opgesteld, dat na goedkeuring door het directeurenberaad is vastgesteld.

In 2016 heeft een directeurenberaad plaatsgevonden op 14 januari, 16 februari, 17 maart, 21 april, 31 mei, 30 juni, 22 september, 20 oktober en 8 december. Op 20 mei heeft een gezamenlijke evaluatie van het uitvoerend bestuur en het DOSKOB plaatsgevonden.

3.4 Operationeel overleg

Het uitvoerend bestuur, de voorzitter van het DOSKOB en de bestuurssecretaris komen in beginsel twee-/driewekelijks bijeen in een operationeel overleg. Het operationeel overleg zorgt voor (de voorbereiding van) beleidsontwikkeling en de voorbereiding van bestuursbesluiten voor de gehele organisatie.

3.5 Medezeggenschapsoverleg

Op schoolniveau vindt op grond van de Wet Medezeggenschap Scholen overleg plaats tussen de schooldirectie en de lokale medezeggenschapsraad. Wanneer echter sprake is van bovenschoolse zaken, worden deze behandeld door de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad.

De Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad komt gedurende het schooljaar tenminste zes maal bijeen. In 2016 hebben deze vergaderingen plaatsgevonden op 27 januari, 17 maart, 9 mei, 21 juni, 21 september en 10 november. Tijdens haar vergaderingen heeft de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad onder andere de aan haar voorgelegde concepten voor beleidsnotities besproken en van een advies voorzien. Daarnaast heeft de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad een aantal onderwerpen rond actuele ontwikkelingen behandeld en haar visie aan het bestuur meegedeeld.

Voorafgaand aan elke vergadering van de GMR vindt er een vooroverleg plaats met een vertegenwoordiging van de GMR en het uitvoerend bestuur. Indien de GMR onderwerpen heeft waarbij zij graag de inbreng hebben van een van de leden van het uitvoerend bestuur, dan wordt het betreffende bestuurslid uitgenodigd voor(een deel van) de GMR vergadering.

3.6 Externe overlegstructuren

Bommelerwijs participeert in verschillende externe overlegstructuren. In 2016 is onder andere deelgenomen aan overleg met de volgende instanties:

- Samenwerkingsverband De Meierij PO
Alle onder het bevoegd gezag van Bommelerwijs vallende scholen zijn aangesloten bij het Samenwerkingsverband De Meierij PO. Een lid van het operationeel overleg is bestuurslid van SWW De Meierij PO.
- Stichting Speciaal Basis- en Praktijkonderwijs Zaltbommel
Tot 1 januari 2015 bestuurde de Stichting SBPZ twee scholen: de Toermalijn (SBO) en De Brug (VSO). Vanaf 1 januari 2015 is het bestuur van De Toermalijn overgegaan naar de stichting Signum. Aan het bestuur van de overgebleven stichting wordt door een lid van het operationeel overleg

deelgenomen. Ook een toezichthoudend bestuurder van Bommelerwijs is bestuurslid bij deze stichting.

Directie Overleg Maasdriel

Drie keer per jaar vergaderen alle directeuren van de elf basisscholen uit de gemeente Maasdriel over zowel praktische als beleidsmatige keuzes die gemeente-breed gemaakt moeten en kunnen worden. De gemeente laat zich in dat overleg vertegenwoordigen door de ambtenaar onderwijs/leerplicht en de ambtenaar welzijn/onderwijs.

Gemeente Maasdriel / Gemeente Zaltbommel

Zowel de gemeente Maasdriel als de gemeente Zaltbommel voert periodiek overleg met vertegenwoordigers van het basisonderwijs over onderwerpen uit de lokale onderwijsagenda. In Maasdriel nemen de voorzitter van het DOSKOB en in voorkomende gevallen een uitvoerend bestuurder deel aan het Op Overeenstemming Gerichte Overleg. Indien wenselijk participeren ook andere directeuren uit Maasdriel in dit overleg. In Zaltbommel participeert de directeur in het Breed Bestuurlijk Overleg. Indien de agenda daartoe aanleiding geeft wordt dit BBO tevens bijgewoond door een uitvoerend bestuurder.

Peuterspeelzalen Zaltbommel (PSZ)

Om de bestuurlijke kwaliteit ten behoeve van de Zaltbommelse peuterspeelzalen te garanderen hebben diverse schoolbesturen uit de gemeente Zaltbommel de taak op zich genomen een bestuurslid te leveren. Bommelerwijs is er daar één van. Met medewerking van de Peuterspeelzalen Zaltbommel loopt er in Alem een Peuterexperiment, genaamd Pippeloentje. Het peuterexperiment maakt dus geen onderdeel uit van SPM (Stichting Peuterspeelzalen Maasdriel) en er is met hen ook geen overleg hierover. Binnen enkele van onze scholen is er wel een vestiging van SPM en vanuit die hoedanigheid is er regelmatig overleg tussen onze stichting en SPM.

Inspectie van het Onderwijs

In het najaar van 2016 heeft de inspectie een onderzoek uitgevoerd bij Bommelerwijs. Dit onderzoek liep vooruit op het vernieuwde onderzoekskader 2017. In dit kader wordt geregeld dat elk bestuur van scholen in Nederland minstens één keer in de vier jaar wordt onderzocht door de onderwijsinspectie.

Er is onderzocht of het bestuur zorgt voor onderwijs van voldoende kwaliteit en of Bommelerwijs over voldoende geld beschikt om goed onderwijs te verzorgen. Daarom zijn er gesprekken gevoerd met het bestuur(6 oktober), met de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad (GMR)(10 oktober), de toezichthouder(10 oktober) en directeuren(20 oktober). Verder heeft de inspectie bij twee scholen, De Schakel (1 november) en St. Odrada (18 oktober), verificatieonderzoeken uitgevoerd. Op basis van het onderzoek heeft de inspectie haar vertrouwen in het bestuur uitgesproken. Dat betekent dat ze Bommelerwijs opnemen in de reguliere planning en dat waarschijnlijk over vier jaar opnieuw een onderzoek zal worden uitgevoerd. De aanbevelingen en opmerkingen in het inspectierapport zijn geagendeerd voor het strategisch overleg in het voorjaar van 2017.

- PO Raad
Bommelerwijs is lid van de PO-Raad, die Bommelerwijs gevraagd en ongevraagd van advies voorziet met betrekking tot CAO-gerelateerde onderwerpen.
- Verus (netwerk)
Leden van het uitvoerend bestuur en van het operationeel overleg nemen incidenteel deel aan door de Vereniging Katholiek Onderwijs (Verus)georganiseerde netwerkbijeenkomsten. Tijdens deze bijeenkomsten worden beleidsmatige en beheersmatige onderwerpen besproken.
- Driessen HRM
Met Driessen HRM wordt jaarlijks een contract afgesloten voor wat betreft de personele administratie; de financiële administratie wordt in eigen beheer gedaan.
- Overleg voortgezet onderwijs (POVO)
Het primair onderwijs in de gemeente Maasdriel is vertegenwoordigd in een overleg, waarin zowel beleidsmatig als op individueel leerling niveau de toelating van basisschoolleerlingen in de verschillende vormen van voortgezet onderwijs in Den Bosch wordt getoetst. Eén van de directeuren neemt namens Bommelerwijs deel aan dit overleg.

4. PRIMAIR ONDERWIJS

4.1 Activiteiten

De zes basisscholen die onder het bevoegd gezag van Bommelerwijs vallen, verzorgen primair onderwijs aan 4 tot 12 jarigen in de gemeenten Zaltbommel en Maasdriel.

De missie van Bommelerwijs is als volgt omschreven:

Bommelerwijs wil, mede vanuit de katholieke levensbeschouwing, een basis leggen voor de toekomstige ontwikkeling van de aan haar toevertrouwde kinderen. Bommelerwijs wil daartoe een professionele, slagvaardige en lerende organisatie zijn, die als onderdeel van de maatschappij, op financieel gezonde wijze, binnen goed werkgeverschap, onderwijs op maat realiseert voor alle kinderen binnen haar scholen.

Centraal in de missie van Bommelerwijs staat het onderwijs aan het kind: het bestuur van Bommelerwijs wil alle kinderen binnen haar scholen goed onderwijs bieden. Voor het realiseren hiervan is noodzakelijk:

- een professioneel aangestuurde organisatie;
- goed opgeleid en vakbekwaam onderwijskundig en onderwijsondersteunend personeel;
- kwalitatief goed onderwijs in een veilig pedagogisch klimaat;
- een financieel en materieel gezonde leeromgeving;
- maatschappelijke betrokkenheid en maatschappelijke verantwoordelijkheid.

De missie en visie worden op de individuele scholen uitgedragen via verschillende hedendaagse onderwijsconcepten, passend bij die school. Voor alle scholen zijn schoolplannen opgesteld voor de periode 2012 tot en met 2016 waarin de missie en visie van de organisatie concreet zijn uitgewerkt.

Overzicht onderwijsconcepten per school in 2016:

School	Onderwijsconcept
Basisschool De Pollenhof	Adaptieve school
Basisschool De Schakel	Leerstofjaarklassen, Zelfstandig Werken
Mgr. Zwijsenschool	Leerstofjaarklassen, Zelfstandig Werken (GIPmodel)
Deken Wehmeijerschool	Leerstof jaarklassen
Sint Odradaschool	Leerstof jaarklassen
Franciscusschool	Ontwikkelings Gericht Onderwijs

4.2 Personeel en leerlingen

In 2016 hebben 132 leerkrachten en onderwijsassistenten onderwijs verzorgd aan ongeveer 1600 leerlingen. Daarnaast hebben 24 personen zich beziggehouden met de uitvoering van directietaken, administratieve ondersteuning, schoonmaakwerkzaamheden, conciërgetaken en gebouwenbeheer op de verschillende scholen.

In de loop van het jaar is een aantal vacatures ontstaan en ingevuld. Voor kortdurende en langdurende vervanging maken de scholen van Bommelerwijs o.a. gebruik van de Invalpool Regio Den Bosch, die in de loop van 2016 is overgegaan in een uitgebreidere samenwerking onder de naam OMC 073.

Ontwikkeling leerlingaantal:

	01-10-2014	01-10-2015	01-10-2016
Leerlingaantal op teldatum	1649	1619	1563

Uit de korte-termijn prognoses van de besturenbond Verus blijkt dat het leerlingenaantal in 2020 zal zijn teruglopen tot 1501 leerlingen. Naar verwachting kan de teruggang in het leerlingenaantal niet geheel door natuurlijk verloop worden opgevangen. Het uitvoerend bestuur baseert haar personeelsbeleid in de komende planperiode op een weloverwogen balans tussen de kwaliteit van onderwijs en de omvang van de formatie. Bepalend daarbij is de prognose van de stabilisatie van het aantal leerlingen vanaf 2020/2021.

4.3 Opbrengsten en resultaten

Op alle scholen van Bommelerwijs worden de resultaten van leerlingen gevolgd door middel van methode gebonden toetsen en methode-onafhankelijke testen. De verwerking van deze gegevens vindt plaats door middel van het leerlingvolgsysteem Esis. Alle scholen kiezen ervoor om periodiek de resultaten aan de ouders te rapporteren.

In groep 8 ontvangen alle leerlingen van de school een advies met betrekking tot het vervolgonderwijs. Bij de leerlingen van groep 8 wordt tevens de Eindtoets Basisonderwijs afgenomen. Deze toets bestaat uit meerkeuzevragen op het gebied van taal, rekenen, wiskunde, studievoordigheden en wereldoriëntatie. De toets wordt gespreid over drie ochtenden afgenomen. Het onderdeel wereldoriëntatie is een optioneel onderdeel.

Het schooladvies is leidend. Met de uitslagen van de Eindtoets wordt het schooladvies gecompleteerd. Cito berekent de scores per leerling en vermeldt deze in een individueel rapport per leerling. Daarnaast stelt Cito schoolrapporten op, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen twee soorten scores:

- In het 'Schoolrapport zonder correctie' worden de gemiddelden per school vergeleken met de gemiddelden van alle deelnemende scholen. Hierbij wordt geen rekening gehouden met kenmerken van de individuele school of leerlingen.
- Het 'Schoolrapport correctie LG' geeft een vergelijking van het schoolgemiddelde met dat van scholen die, gelet op de sociaal-culturele achtergrond qua leerlingen vergelijkbaar zijn, door rekening te houden met leerlinggewichten.

Overzicht deelname en uitslagen Citotoets:

School	Aantal Deelnemers	Score Ongecorrigeerd	Score LG Gecorrigeerd
Basisschool De Pollenhof	24 van 24	538,5	536,8
Basisschool De Schakel	34 van 37	542,4	540,9
Mgr. Zwijsenschool	67 van 67	537,5	536,9
Deken Wehmeijerschool	12 van 12	533,7	533,6
Sint Odradaschool	8 van 9	539,9	536,3
Franciscusschool	59 van 59	536,5	536,3

Let op!:

Verschillen in de gemiddelde resultaten worden slechts voor een deel bepaald door verschillen in de onderwijskwaliteit. Verschillen in leerling-populatie en verschillen in schoolgrootte zijn evenzeer van grote invloed op de opbrengst van het onderwijs. De gemiddelde score van een school moet dus kritisch en genuanceerd worden bekeken.

4.4 Klachten

In 2016 zijn er geen formele klachtenprocedures geweest. Incidentele problemen zijn tijdigesignaleerd en naar tevredenheid van alle partijen afgehandeld.

4.5 Prestatiebox

Onze scholen hebben, evenals in voorgaande jaren, gebruik gemaakt van het cultuuraanbod van BISK dan wel Tiel, waarbij alle leerlingen voorstellingen en tentoonstellingen bezoeken.

De meeste scholen zijn ook bezig geweest met versterking techniekonderwijs. De hiermee gekoppelde uitgaven zijn op diverse posten bij de scholen verantwoord.

In het kader van opbrengstgericht werken zijn aanpassingen in het LVS gerealiseerd en zijn leerkrachten naar cursussen geweest. Zie de post professionalisering (cursussen/schoolbegeleiding /teambegeleiding op het gebied van OOGO/ begrijpend lezen). Directies hebben het AVS-congres bezocht en de kosten van de workshops beschouwen we als professionalisering directie.

5. FINANCIËEL BELEID & FINANCIËLE POSITIE

5.1 Belangrijkste kenmerken gevoerd beleid

Zowel bij de begrotingssystematiek als in de jaarrekening worden de personeelslasten op bestuursniveau verdeeld over de diverse scholen.

De personele lasten zijn toegedeeld op basis van de bestuursformatieoverzichten van het schooljaar 2015-2016 / 2016-2017. Hierdoor is een duidelijk verband ontstaan tussen de formatieoverzichten en de cijfers in de jaarrekening.

Voor alle scholen is de staat van de gebouwen en de daaraan gerelateerde investerings- en onderhoudsbehoefte vastgelegd in een Meerjaren Onderhouds Planning (MOP). Voor meubilair, ICT en leermiddelen wordt een overzicht van de toekomstige investeringen vastgelegd in een Meerjaren Investerings Planning (MIP). Op deze wijze worden de ontwikkelingen met financiële consequenties gepland en gevolgd.

5.2 Kengetallen

5.2.1 Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft de verhouding aan tussen eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (schulden) en verschaft zo inzicht in de financieringsopbouw. Die financieringsopbouw bepaalt tot op zekere hoogte in hoeverre Bommelerwijs op de langere termijn aan haar financiële verplichtingen kan voldoen. Een solvabiliteitspercentage van 35% en hoger kan als goed worden beschouwd, terwijl 25% solvabiliteit als een minimumvereiste gezien moet worden.

Solvabiliteit:

	Streefwaarde	2016	2015
Solvabiliteit = Eigen Vermogen / Balanstotaal	> 35%	77,0%	78,3%

De relatief hoge solvabiliteit is in het verleden o.a. ontstaan door een aantal voorgeschreven verslaggevingstechnische wijzigingen in de presentatie van activa/investeringen en vrijval van de voorziening BAPO.

5.2.2 Weerstandsvermogen

Solvabiliteitsberekeningen maken duidelijk hoe groot het eigen vermogen is in verhouding tot het balanstotaal. Balanstotalen weerspiegelen echter nauwelijks de werkelijke omvang van een organisatie en de daarmee samenhangende omvang van de exploitatielasten. Verder worden balanstotalen soms sterk beïnvloed door incidentele omstandigheden.

Het berekenen van de omvang van het zogeheten weerstandsvermogen is zinvol, omdat deze berekening duidelijk maakt hoe groot het eigen vermogen is in verhouding tot de totale omvang van de jaarlasten. Een dergelijke berekening laat in feite zien in hoeverre het eigen vermogen als buffer kan fungeren voor mogelijke tegenvallende exploitatielasten.

Weerstandsvermogen:

	Streefwaarde	2016	2015
Weerstandsvermogen = Eigen Vermogen / Totale Jaarlasten	10 tot 15%	49,2%	48,8%

Het weerstandsvermogen voldoet ruimschoots aan de streefwaarde.

De binnen Bommelerwijs gevormde voorzieningen worden niet beschouwd als eigen vermogen. Aan deze voorzieningen liggen concrete verplichtingen ten grondslag, ook al gaat het hier niet om daadwerkelijk direct opeisbare schulden. De vorming van de voorziening groot onderhoud in 2015 leidt per balansdatum tot een buffer voor in de komende jaren te verwachten kosten voor groot onderhoud. Bij het berekenen van solvabiliteit en weerstandsvermogen blijft de omvang van de voorzieningen buiten beschouwing.

5.2.3 Liquiditeit

Liquiditeitskengetallen maken duidelijk of Bommelerwijs aan al haar op korte termijn opeisbare schulden kan voldoen. De liquiditeit wordt berekend door het totaal van de vlottende activa te delen door het totaal van de kortlopende schulden. De uitkomst dient minimaal 1 te zijn, maar bij voorkeur hoger te liggen.

Liquiditeit:

	Streefwaarde	2016	2015
Liquiditeit (current ratio) = Vlottende Activa / Kortlopende Schulden	> 1	3,75	3,16

De liquiditeitspositie is ruim boven de minimumwaarde. Door het aflossen van diverse obligatieleningen in 2013 en toevoeging van het saldo aan de spaarrekening is de liquiditeitspositie sterk gestegen. Door de ontwikkeling op de kapitaalmarkt worden de overtollige gelden voorlopig alleen op een spaarrekening weggezet.

5.2.4 Rentabiliteit

De rentabiliteit geeft aan hoe groot het behaalde exploitatieresultaat is, uitgedrukt in procenten van de totale baten. Een positieve rentabiliteit betekent dat de jaarbaten hoger zijn dan de jaarlasten; een negatieve rentabiliteit betekent dat de jaarlasten hoger zijn dan de baten en het jaar met een verlies wordt afgesloten. Het is binnen de sector primair onderwijs erg moeilijk om voor rentabiliteit een zinvolle norm te stellen. De 'winsten' van onderwijsorganisaties zijn meestal bescheiden en worden ook nog eens sterk beïnvloed door het al dan niet toereikend doteren aan voorzieningen. Ook vinden velen dat het voor een schoolorganisatie niet nodig is om winst te maken, zolang de noodzakelijke reserves maar op peil zijn. Het zou zelfs een teken van beleidsarmoede kunnen zijn als niet alle baten worden aangewend voor het onderwijs.

Toch is er wel iets te zeggen over de gewenste hoogte van de rentabiliteit. Als het nodig is om reserves uit te breiden, zal een onderwijsorganisatie geld moeten overhouden. In die situatie vormt een rentabiliteit van 2% tot 4% een goede richtlijn. Het is een verantwoord compromis tussen de wens om zoveel mogelijk baten aan het onderwijs ten goede te laten komen en het besef dat sommige reserves

nog wel wat groei kunnen gebruiken. Als alle reserves op peil zijn kan de rentabiliteitsnorm worden verlaagd tot bijvoorbeeld 1%. Die positieve rentabiliteit kan dan worden gebruikt om de koopkracht van reserves op peil te houden door inflatoire effecten te compenseren.

Een negatieve rentabiliteit is onder omstandigheden voor één of meerdere jaren denkbaar. Zo zal de verwachte krimp van leerlingen de komende jaren de resultaten onder druk blijven zetten. Het is aan het bestuur om te blijven monitoren in hoeverre een (enigszins) negatieve rentabiliteit acceptabel is in het licht van externe ontwikkelingen alvorens stringenter interne maatregelen genomen dienen te worden.

Rentabiliteit:

	Streefwaarde	2016	2015
Rentabiliteit = Netto Resultaat/Eigen Vermogen	> 1%	1,37%	-/- 3,12%

5.2.5 Kapitalisatiefactor

Sinds de invoering van de kapitalisatiefactor o.b.v. de bevindingen van de Commissie Don gelden als uitgangspunt in de beoordeling van de financiële positie schoolbesturen de volgende twee beheerszaken:

1. Vermogensbeheer: de verantwoordelijkheid van een instelling om haar kapitaalbehoefte te bepalen en vervolgens te financieren.
2. Budgetbeheer: de capaciteit om tegenvallers op korte en middellange termijn op te vangen. In dat kader vindt de commissie het noodzakelijk om een risicoanalyse en meerjarenbegroting op te stellen.

De signaleringsgrens / bovengrens voor de kapitalisatiefactor voor een bestuur van deze grootte is 35 procent. De kapitalisatiefactor bij Bommelerwijs is hoger dan deze grens. Aan de hand van de risico's die de stichting loopt moet worden bekeken of deze hoge waarde noodzakelijk is om de risico's op te vangen.

Kapitalisatiefactor:

	Streefwaarde	2016	2015
Kapitalisatiefactor =			
Totale activa -/- gebouwen / Totale baten	< 35%	51,63%	50,38%

De investeringen in 2016 ad € 72.000 betreffen met name ICT hardware en de aanschaf van diverse leermethoden.

5.3 Financiële gang van zaken gedurende het verslagjaar

5.3.1 Analyse van het exploitatiesaldo 2016 t.o.v. de resultaten 2015 (bedragen x €1.000)

Het resultaat over 2015 bedroeg nadelig	-/-125
Het resultaat over 2016 komt uit op een bate van	<u>56</u>
Een voordeliger resultaat van	181

Nadere specificatie van het verschil t.o.v. 2015:

Baten:

1. Rijksbijdragen	112
2. Overige overheidsbijdragen	3
3. Overige baten	48
4. Financiële baten	<u>-/- 5</u>
Per saldo hogere baten	158

Lasten:

5. Personele lasten	146
6. Afschrijvingen	-/-18
7. Huisvestingslasten	21
8. Overige instellingslasten	<u>-/-172</u>
Per saldo lagere lasten	-/-23

Toelichting op de omvangrijkste veranderingen in baten en lasten ten opzichte van het jaar 2015:

Rijksbijdragen

- Ondanks de verdere daling van het aantal leerlingen per peildatum 1 oktober is de omvang van de personele bekostiging, onder andere als gevolg van indexering toch nog licht gestegen met €27K.
- Toename vergoeding Personeel- en Arbeidsmarktbeleid € 63K, het gevolg van nog uit het Bestuursakkoord doorlopende afspraken.
- Ditzelfde geldt voor de hogere ontvangsten Prestatiebox ad € 17K.

Overige baten

- De stijging van de baten ad € 48K wordt nagenoeg geheel verklaard door de baten uit detacheringen namens het Samenwerkingsverband PO de Meierij.

Personele lasten

- De totale stijging van de personele lasten bedraagt € 146K. Ook hier is sprake van gestegen kosten in verband met detacheringen. Met ingang van 1 januari zijn de salarissen conform CAO verhoogd met 3,8% (nadat per 1 september 2015 al een verhoging van 1,75% had plaatsgevonden). Het effect op de totale personele lasten is (enigszins) beperkt gebleven door de

genomen personele maatregelen (met name niet verlengen van tijdelijke contracten) en de lagere sociale lasten als gevolg van het eigen risicodragerschap van het Vervangingsfonds.

Huisvestingslasten

- In 2015 is gestart met de vorming van een voorziening voor groot onderhoud. De dotaties zijn gebaseerd op de 40-jarige onderhoudsplanning. Ultimo 2016 bedraagt de voorziening voor groot onderhoud € 279K.
- Met ingang van 2015 is het buitenonderhoud van de gebouwen overgedragen aan de schoolbesturen. De hogere rijksvergoeding is verantwoord onder de vergoeding materiële instandhouding.

Overige instellingslasten

- De totale instellingslasten dalen ten opzichte van 2015 met € 172K. Voor een bedrag van € 131K zit dit in een daling van de administratie- en beheerslasten. Hier speelt met name de bijzondere situatie in 2015 in verband met het faillissement van OSG.
Tevens worden de personele lasten van de huidige bestuurssecretaris opgenomen onder de Personele lasten, terwijl die van de vorige bestuurssecretaris onder de beheerskosten bestuur vielen. In de overige lasten zat in 2015 nog een eenmalige last ad € 18K in verband met verkoop van activa.

5.3.2 Analyse van het exploitatiesaldo 2016 t.o.v. de begroting 2016 (bedragen x € 1.000)

Het begrote resultaat over 2016 bedroeg nadelig	-/- 46
Het netto resultaat over 2016 komt uit op voordelig	56
Een positiever resultaat	102

Nadere specificatie van het verschil t.o.v. begroting:

Baten:

1. Rijksbijdragen	117
2. Overige overheidsbijdragen	1
3. Overige baten	46
4. Financiële baten	-
Per saldo hogere baten	254

Lasten:

5. Personele lasten	20
6. Afschrijvingen	-/-12
7. Huisvestingslasten	39
8. Overige instellingslasten	15
9. Financiële lasten	-
Per saldo hogere lasten	62

Toelichting op de omvangrijkste veranderingen in baten en lasten ten opzichte van de begroting 2016:

- Voor een nadere toelichting op de belangrijkste afwijkingen tussen begroting en realisatie kan voor de baten volstaan worden met een verwijzing naar de toelichting onder 5.3.1. Zoals uit het overzicht blijkt waren de gestegen personele lasten (t.o.v. 2015) wel begroot, zodat hier nauwelijks sprake is van een afwijking.

De huisvestingslasten vallen hoger uit dan begroot met name als gevolg van hogere jaarlijkse onderhoudslasten dan begroot.

5.3.3 Resultaat en resultaatbestemming

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en alle hiermee verbonden lasten. De baten en lasten worden toegerekend aan de verslagperiode waarop deze betrekking hebben. Het voordelige resultaat van € 55.818 wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

5.4 Beleid en uitvoering t.a.v. beleggen en belenen

Op grond van het Treasurystatuut is het uitvoerend bestuur verantwoordelijk voor het voeren van treasurybeleid, waaronder het beschrijven van voorgenomen treasury-activiteiten in een Treasuryplan. Jaarlijks stelt het uitvoerend bestuur van Bommelerwijs de begroting voor het komende jaar op, die op grond van de statuten wordt vastgesteld door het toezichthoudend bestuur. Daarmee wordt tevens het Treasuryplan voor het komende jaar definitief.

Het uitvoerend bestuur voert tezamen met de directies van de scholen het Treasuryplan uit. Niet in het plan opgenomen treasury-activiteiten vinden eerst plaats na goedkeuring door het uitvoerend bestuur van Bommelerwijs. Jaarlijks wordt door middel van een treasuryverslag verantwoording afgelegd over het uitgevoerde Treasuryplan.

In het Treasurystatuut van Bommelerwijs is het beleid ter zake van beleggen en belenen verwoord. De volgende aspecten komen in het statuut naar voren:

- de primaire doelstelling van Bommelerwijs is het werkzaam zijn op het gebied van het basisonderwijs: het financieren en beleggen is ondergeschikt en daarom dienend aan deze primaire doelstelling;
- in het Treasurystatuut zijn de beleidskaders ten aanzien van de treasuryfunctie aangegeven en zijn afspraken vastgelegd omtrent bevoegdheden van diegenen binnen de SRKOB die betrokken zijn bij treasurytaken en-verantwoordelijkheden.

6. CONTINUÏTEIT

6.1 Risicoparagraaf

In verband met de continuïteit van de organisatie is het van groot belang om aanwezige risico's goed in te schatten. Voor Bommelerwijs worden de volgende risico's beschreven:

Beleggen

Het bestuur van Bommelerwijs handelt conform de regels die zijn opgenomen in het Treasurystatuut en het daarop gebaseerde jaarlijkse Treasuryplan. De wettelijke regels met betrekking tot risicoloos beleggen en belenen zijn daarin opgenomen. Momenteel zijn de overtollige middelen alleen op spaarrekeningen gestort. Het door Bommelerwijs hieraan gekoppelde risico wordt als laag ingeschat. Hierbij wordt wel aangetekend dat alle middelen ondergebracht zijn bij één bank.

Leerlingenverloop

Het bestuur van Bommelerwijs baseert haar personeelsbeleid op het meerjarenformatiebeleid en formatieplan. In dit meerjarenformatiebeleid zijn de op grond van de prognoses van Verus (voorheen VKO) te verwachten fluctuaties in leerlingenaantallen opgenomen. Verus houdt rekening met algemene demografische ontwikkelingen en gegevens uit de gemeentelijke basisadministratie (methode Probo II). Het leerlingenverloop wordt daarnaast echter ook beïnvloed door onverwachte fluctuaties die niet zijn opgenomen in deze prognoses en derhalve ook niet in het meerjarenformatiebeleid. Lagere leerlingenaantallen leiden tot lagere personele baten, terwijl de personele lasten niet direct (kunnen) dalen. Het hiermee samenhangende financiële risico wordt bij een daling van 25 leerlingen geschat op 1,2 fulltime benoeming, ofwel € 80.000. Bommelerwijs acht de kans op optreden van dit risico groot en gaat uit van gemiddelde gevolgen voor de organisatie. Het bestuur voert actief beleid om de personele omvang op korte en middellange termijn in lijn te houden met de beschikbare middelen.

Personele frictie

Bommelerwijs is werkgever voor ongeveer 150 personeelsleden, die gezamenlijk 108 fte's benoemingen bekleden, verdeeld over zes basisscholen en een bestuurskantoor. Bij deze omvang bestaat zeker een risico van personele frictie met financiële gevolgen. Onder personele frictie worden in dit kader verstaan alle (conflict)situaties waarbij (juridische) procesbegeleiding noodzakelijk is om tot een oplossing te komen. Daarbij kan gedacht worden aan conflicten tussen personeelsleden onderling, tussen personeelsleden en bestuur en tussen personeelsleden en/of bestuursleden enerzijds en ouders anderzijds. Op basis van gegevens uit het verleden raamt Bommelerwijs de omvang van het hiermee samenhangende financiële risico op € 60.000. Bommelerwijs acht de kans op optreden van dit risico beperkt, met geringe gevolgen voor de organisatie.

Regelgeving

Door wijzigingen in beleidsprioriteiten op politiek niveau kan een onderwijsinstelling geconfronteerd worden met relatief plotselinge aanpassingen in de regelgeving, die kunnen leiden tot toekenning van lagere budgetten. De onzekerheid die hier de afgelopen jaren gespeeld heeft lijkt in ieder geval

enigszins beperkt te worden als gevolg van het in 2015 afgesloten Bestuursakkoord. Hierbij is de omvang van de bekostiging voor meerdere jaren vastgelegd. Bommelerwijs raamt het hiermee samenhangende financiële risico op € 100.000, gebaseerd op de spanning tussen de CAO-afspraken en hierbij achterblijvende compensatie in de bekostiging, met geringe gevolgen voor de organisatie.

BAPO-frictie en Duurzame Inzetbaarheid

Met ingang van het schooljaar 2015-2016 is de BAPO-regeling vervangen door de zogenaamde regeling Duurzame Inzetbaarheid waarbij werknemers van 57 jaar en ouder jaarlijks maximaal 170 uren kunnen sparen gedurende een periode van vijf jaar. Voor wat betreft de oude BAPO-rechten is er sprake van overgangsrecht. Voor werknemers die gebruik maken van deze regeling dient een voorziening gevormd te worden. Bommelerwijs schat het hiermee samenhangende financiële risico gedurende de komende jaren in op € 50.000, met geringe gevolgen voor de algemene reserve van de stichting.

Brede Scholen

Ten aanzien van het beheer van de Brede Scholen in Maasdriel wordt geen risico gelopen, omdat dit risico van leegstand en van wanbetaling door participanten bij de gemeente Maasdriel ligt. Ten aanzien van het onderhoud van de Brede Scholen loopt Bommelerwijs wel risico. Omdat bij de nieuwbouw en verbouw de door de overheid ter beschikking gestelde budgetten ontoereikend waren, heeft de gemeente Maasdriel samen met Bommelerwijs gezocht naar aanvullende financieringsmogelijkheden. In dit kader zijn toekomstige onderhoudsgelden die volgens de Meerjarenonderhoudsplanning gedurende 10 jaar aangewend zouden worden, reeds in zijn geheel beschikbaar gesteld bij de nieuwbouw en verbouw. Deze keuze is gebaseerd op de aanname dat een nieuw gerealiseerd project gedurende de eerste 10 jaren na oplevering nauwelijks onderhoud behoeft. Bommelerwijs schat in dat gedurende deze periode desondanks sprake zal zijn van onderhoudskosten. Door de vorming van een onderhoudsvoorziening met ingang van 2015 zullen de effecten van jaarlijks sterk wisselende onderhoudskosten aanzienlijk verminderen. De kans op optreden van dit risico acht Bommelerwijs derhalve gering, met geringe gevolgen voor de organisatie.

Externe afhankelijkheid sturingsgegevens

Bommelerwijs moet haar beleid voor een deel baseren op door derden aangeleverde sturingsgegevens, zoals een meerjaren onderhoudsplanning en de meerjaren leerlingenprognoses. Het baseren van beleidsmatige keuzes op extern verkregen informatie brengt een zeker risico met zich mee ten aanzien van intern vastgestelde beleidsstukken zoals de meerjarenformatieplanning, de begrotingen en de treasuryplanning. De kans op optreden van dit risico acht Bommelerwijs klein, met geringe gevolgen voor de organisatie.

Juridische procedure rondomeigendomsdiscussie

Ten aanzien van de eigendomsrechten op de gronden onder en bij de scholen in de gemeente Maasdriel is in vaststellingsovereenkomsten overeengekomen dat de gemeente Maasdriel het initiatief zal nemen tot het opstarten van een juridische procedure, waarin de rechter zal bepalen hoe het economisch claimrecht geïnterpreteerd moet worden. Deze procedure is inmiddels afgerond met een uitspraak van

de rechter die deels in het voordeel van Bommelerwijs is uitgevallen. Aangezien er sprake is van een verschil van interpretatie van de uitspraak, bestaat er nog steeds een risico. Het financiële risico wordt derhalve nog steeds begroot op de kosten van de procedure en de juridische begeleiding (van Bommelerwijs). De kans op optreden van dit risico acht Bommelerwijs gemiddeld, met geringe gevolgen voor de organisatie. Daarnaast bestaat een positief risico indien de gemeente Maasdriel in het ongelijk wordt gesteld.

Passend Onderwijs

In de regelgeving inzake Passend Onderwijs is opgenomen dat de nieuwe samenwerkingsverbanden optredende tekorten kunnen verhalen op de deelnemende besturen. In dat geval wordt dus een beroep gedaan op de lumpsum-vergoeding van de aangesloten scholen. Formeel is het Samenwerkingsverband PO De Meerij per 01 augustus 2014 juridische partij.

Voor 2015 heeft De Meerij PO een eigen vermogen van € 1,7 miljoen en is voor 2016 eveneens een positief exploitatiesaldo voorzien, zodat de kans op optreden van dit risico laag wordt ingeschat. In geval van reeel risico zijn de gevolgen voor de organisatie gering.

Decentralisatie onderhoud

Met ingang van 1 januari 2015 zijn de verantwoordelijkheid en het budget voor buitenonderhoud overgeheveld van de gemeente naar het schoolbestuur. De extra Materiële bekostiging die hierdoor ontvangen wordt is direct gekoppeld aan de ontwikkeling van het aantal leerlingen. Een daling van het aantal leerlingen staat op gespannen voet met het toenemend onderhoud van onze schoolgebouwen. Het optreden van een tekort op de materiële bekostiging voor onderhoud wordt voor de komende 10 jaar ingeschat op € 100.000, gebaseerd op het gemiddelde verschil tussen berekende bekostiging en de kosten op basis van de 40-jarige onderhoudsplanning.

Gemiddelde leeftijd uitvoerend bestuur en directieleden

Binnen afzienbare termijn zullen een aantal directieleden en een van de uitvoerend bestuurders de pensioengerechtigde leeftijd bereiken. Het toezichthoudend - en uitvoerend bestuur anticiperen daarop door daar beleid op te formuleren aan de hand van een rooster van aftreden dat rekening houdt met een geleidelijke overgang en reeds in een vroeg stadium voorbereidingen te treffen voor de noodzakelijke vervangingen. In 2015 is een van de uitvoerend bestuurders (portefeuille financiën) afgetreden en opgevolgd door een nieuwe bestuurder met financiële achtergrond.

De hiervoor beschreven risico's hebben een verschillende kans op optreden. De gevolgen voor de organisatie zijn overwegend gering. Dit heeft te maken met het feit dat Bommelerwijs bij de vorming van voorzieningen en reserves anticipeert op deze risico's en de omvang van de vermogenspositie en de aanwezige liquiditeiten voldoende geacht worden om deze risico's op te kunnen vangen. In totaal is sprake van een gekapitaliseerd risico van € 460.000. Gegeven de vermogenspositie en de periode waarbinnen deze risico's zich voordoen is sprake van een verantwoord risico.

6.2 Continuïteitsparagraaf en meerjarenbegroting

Met deze paragraaf wordt beoogd kennis te laten nemen van de wijze waarop de stichting omgaat met de financiële gevolgen van het gevoerde en te voeren beleid. De grootste waarde van deze paragraaf ligt in het structureel inbedden van het proces dat zicht biedt op de majeure ontwikkelingen in de nabije toekomst en het helder in beeld brengen van de gevolgen voor het resultaat en de vermogenspositie alsmede het eventueel gesprek hierover met het toezichthoudend bestuur.

Eind 2014 is verdere invulling gegeven aan de wens van het toezichthoudend bestuur om minder afhankelijk te worden van derden voor essentiële informatievoorziening ten behoeve van budgettering, controle, sturing en beleidsondersteuning.

Ook door het faillissement van het administratiekantoor OSG is de mogelijkheid ontstaan een aantal administratieve werkzaamheden in eigen beheer te nemen. Mede hierdoor heeft het "in-control-zijn" als procesmatige benadering een belangrijke impuls gekregen.

Personele bezetting

KENGETAL (stand 31/12)	VERSLAGJAAR	2017*	2018*	2019*
Personele bezetting in FTE				
Management/Directie	7,56	6,50	6,50	6,50
Onderwijzend Personeel	84,91	83,91	82,91	81,91
Overige medewerkers	13,89	13,64	13,39	13,14
Detacheringen SWV	<u>1,28</u>	<u>1,28</u>	—	—
	107,64	105,33	102,80	101,55
Leerlingenaantallen (stand 1/10)	1.563	1.534	1.532	1.511

Balans

ACTIVA (X € 1.000)	VERSLAGJAAR	2017	2018	2019
VASTE ACTIVA				
Materiële VA	2.226	2.121	2.026	1.941
Financiële VA	—	—	—	—
Totaal vaste activa	2.226	2.121	2.026	1.941
Vlottende activa	<u>3.029</u>	<u>3.054</u>	<u>3.063</u>	<u>2.997</u>
TOTAAL ACTIVA	5.255	5.175	5.089	4.938

PASSIVA	VERSLAGJAAR	2017	2018	2019
EIGEN VERMOGEN				
Algemene reserve	4.072	3.954	3.823	3.652
Voorzieningen	375	470	540	585
Langlopende schulden	--	--	--	--
Kortlopende schulden	<u>808</u>	<u>751</u>	<u>726</u>	<u>701</u>
TOTAAL PASSIVA	5.255	5.175	5.089	4.938

Op huisvestingsbeleid worden de komende jaren geen belangrijke ontwikkelingen verwacht. Het onderhoud aan de diverse gebouwen wordt door de actualisatie van de meerjarenonderhouds-planningen gevolgd. Doordat 2 van de 6 scholen relatief nieuw zijn wordt verwacht dat de onderhoudsvoorziening de komende jaren verder zal stijgen. Tevens zal de voorziening voor duurzame inzetbaarheid gaan stijgen vanwege toenemend gebruik van de betreffende regeling.

Naast reguliere vervangingen voor leermiddelen, meubilair en ICT-middelen (in 2016 € 72.000) zijn er geen bijzondere ontwikkelingen in de investeringen te verwachten.

Staat / raming van baten en lasten

BATEN (X € 1.000)	VERSLAGJAAR	2017	2018	2019
Rijksbijdrage	7.977	7.831	7.675	7.683
Overige overheidsbijdragen en subsidies	63	48	48	48
Overige baten	<u>289</u>	<u>280</u>	<u>243</u>	<u>244</u>
TOTAAL BATEN	8.329	8.159	7.966	7.975
LASTEN				
Personeelslasten	6.683	6.725	6.550	6.600
Afschrijvingen	215	222	220	220
Huisvestingslasten	664	663	659	661
Overige lasten	<u>724</u>	<u>673</u>	<u>675</u>	<u>675</u>
TOTAAL LASTEN	8.286	8.283	8.104	8.156
Saldo baten en lasten	43	-/-124	-/-138	-/-181
Saldo financiële bedrijfsvoering	<u>13</u>	<u>6</u>	<u>8</u>	<u>10</u>
TOTAAL RESULTAAT	56	-/-118	-/-130	-/-171

De baten zullen de komende jaren met name beïnvloed worden door het verder afnemend aantal leerlingen (van 1.563 per 1-10-2016 naar verwacht 1.501 per 1-10-2020. Mede als gevolg van het Bestuursakkoord is de omvang van de bekostiging voor meerdere jaren vastgelegd.

De personele lasten zullen de komende jaren als gevolg van indexeringen blijven stijgen, terwijl het natuurlijk verloop en (vroegtijdige) pensionering vooralsnog voorzichtig zijn ingeschat.

Met name de overige lasten, waarin begrepen de bestuurs- en administratieve lasten zullen vanaf 2016 fors lager zijn als alle wijzigingen met betrekking tot samenstelling bestuur en inrichting administratieve organisatie verwerkt zijn.

Voor de komende jaren streeft het bestuur er naar om een dalend aantal leerlingen en het te verwachten aantal (vroeg)pensioneringen zo veel mogelijk met elkaar in evenwicht te houden zonder dat er vroegtijdig gedwongen ontslagen nodig zullen zijn.

6.3 Prognoses ontwikkeling leerlingenaantal

Peildatum	Totaal
1-10-2014	1.649
1-10-2015	1.619
1-10-2016	1.563
1-10-2017	1.534
1-10-2018	1.532
1-10-2019	1.511
1-10-2020	1.501

Basis: Verus prognose d.d. 12.11.2016

6.4 Interne risicobeheersings- en controlesysteem

Bommelerwijs draagt op verschillende manieren zorg voor de beheersing en controle van risico's.

1. Organisatie bestuursmodel
2. Organisatie overlegstructuur
3. Organisatie planning & control-cyclus en bijbehorende rapportages

Ad 1. Door het gekozen bestuursmodel is een functionele scheiding aangebracht tussen bestuur en intern toezicht, door onderscheid te maken tussen bestuurders met een toezichthoudende taak en bestuurders met een uitvoerende taak.

Ad 2. Organisatie breed bestaan de volgende (periodieke) geformaliseerde overlegstructuren.

- toezichthoudend bestuur – uitvoerend bestuur
- uitvoerend bestuur
- uitvoerend bestuur – voorzitter DOSKOB (operationeel overleg)
- uitvoerend bestuur – DOSKOB
- uitvoerend bestuur – GMR
- toezichthoudend bestuur – GMR

Deze overlegstructuren dragen zorg voor een organisatie brede uitwisseling en overdracht van kennis en ervaringen, waardoor mogelijke risico's sneller gesignaleerd kunnen worden.

Ad 3. De jaarlijkse planning- en control cyclus omvat de volgende elementen:

- bestuursverslag
- jaarrekening
- jaarbegroting
- meerjarenbegroting
- tussentijdse rapportages (april-augustus-december)
- bestuursformatieplan (financiële vertaling van personele schooljaarplanning)
- meerjarenonderhoudsplanning
- meerjareninvesteringsplanning

Deze rapportages worden, samen met toelichting en/of analyses opgesteld door het uitvoerend bestuur en voorgelegd aan resp. toezichthoudend bestuur, GMR of DOSKOB.

De tussentijdse rapportages worden zowel op stichtingsniveau als op schoolniveau opgesteld. Bespreking hiervan vindt eveneens met elke directeur plaats.

In 2016 is samen met de GMR een financiële commissie ingesteld die naar analogie van de financiële commissie van het toezichthoudend bestuur met de portefeuillehouder financiën van het uitvoerend bestuur, de jaarbegroting, meerjarenbegroting, bestuursverslag en jaarrekening uitgebreid bespreekt en hierover adviseert aan de betreffende vergadergremia.

Na het faillissement van OSG eind 2015 en het besluit de financiële administratie in eigen beheer te gaan voeren, heeft 2015 met name in het teken gestaan van het waarborgen van de voortgang van de financiële administratie als ook de personele administratie. Omdat beide administraties nog volgens de OSG standaarden waren ingericht, is met ingang van verslagjaar 2016 een volledig nieuwe inrichting gerealiseerd. Een inrichting die voor het personele stuk aansluit bij beheer en ondersteuning op het nivo dat Driessen HRM wenselijk acht. En voor de financiële inrichting beter aansluit bij de eigen wensen.

De interne beheersmaatregelen worden aldus vormgegeven door de verschillende periodieke financiële registraties, rapportages, analyses, prognoses en begrotingen en diverse besprekingen hiervan. Hiernaast wordt gedurende het jaar verder inhoud gegeven aan de interne controle door de eigen budgetverantwoordelijkheid van de directeuren, toepassing van de procuratieregeling gekoppeld aan de bancaire autorisatie en op het bestuurskantoor de definitieve verwerking en controle van uitgaven, beoordeling van juiste coderingen en uitvoering van het grootste gedeelte van de betalingen.

Ondanks alle veranderingen die hebben moeten plaatsvinden vanaf eind 2015 kan gesteld worden dat het interne risicobeheersings- en controlesysteem in 2016 in voldoende mate gefunctioneerd heeft. Hierbij dient wel aangetekend te worden dat de nadruk meer heeft gelegen op inrichting. Nu dit steeds definitievere vorm krijgt zal in 2017 de focus meer komen te liggen op standaardiseren, controleren en analyseren.

Tevens zal nadrukkelijk tijd vrij geruimd moeten gaan worden voor (financieel) onderzoek en mogelijke implementatie van de voorstellen vanuit het nieuwe strategisch meerjaren beleidsplan dat begin 2017 opgesteld is.

6.5 Verslag van het toezichthoudend bestuur

Nadat in 2011 de bestuurlijke scheiding van toezicht en uitvoering was gerealiseerd, heeft het toezichthoudend bestuur een portefeuillevverdeling gemaakt op basis van de aandachtsgebieden binnen de stichting.

In 2016 hebben de volgende gebeurtenissen plaatsgevonden:

- Bij het bestuurskantoor is afscheid genomen van de bestuursondersteuner mevr. H. van Lierop en de uitvoerend bestuurder de heer C. van Osch.
- Vooruitlopend op het vertrek van het toezichthoudend bestuurslid de heer H. Barendse zijn er gesprekken gevoerd met mevr. L. Schouten, die eveneens over een financiële achtergrond beschikt, en is er ingestemd met haar benoeming in het toezichthoudend bestuur vanaf het schooljaar 2017/2018.

In 2016 hebben de volgende vergaderingen plaatsgevonden:

- Met de uitvoerend bestuurders op 16 februari; 5 april; 13 juni; 12 juli; 12 oktober en 13 december.

Specifieke aandachtspunten:

- Grondkwestie gemeente
  - Organisatie aanpassingen na vertrek de heer Van Osch en mevrouw Van Lierop en de komst van de heer P. Ariaans en mevrouw I. Joppe.
  - Gevolgen van de keuze voor Financiële Administratie in eigen beheer na faillissement OSG.
  - Financiële rapportages ten behoeve van adequate informatie over de stand van zaken op diverse momenten in het schooljaar.
  - Bezoek inspectie.
  - Evaluatie functioneren uitvoerend bestuur.
  - Diverse beleidstukken(zie overzicht hoofdstuk 7.1) en verslagen UB&OO.
- Met de GMR op 13 september.
Specifiek aandachtspunt:
    - Wet Versterking Bestuurskracht
  - Met de inspectie op 10 oktober.
Specifieke aandachtspunten:
    - Wet Versterking Bestuurskracht
    - Vernieuwd Toezicht Inspectie van Onderwijs
  - De portefeuillehouders financiën met de uitvoerend bestuurders.
Specifieke aandachtspunten:
    - Bespreking en verstrekking positief advies jaarrekening/bestuursverslag 2015
    - Begroting 2016
    - Meerjarenbegroting 2017-2019
  - Met UB en vertegenwoordigers van Govers Onderwijs Accountants op 13 juni:
Specifiek aandachtspunt:
    - Bevindingen en adviezen naar aanleiding van de controle van de jaarstukken 2015.
  - Met scholen/directies.
Voorafgaand aan TB&UB vergaderingen op scholen:
    - De Schakel Ammerzoden: 16 februari
    - St. Odrada Alem: 12 oktober

Op grond van de gevoerde overleggen en de door het uitvoerend bestuur verstrekte rapportages, financieel en niet-financieel, kan het toezichthoudend bestuur concluderen dat zij in voldoende mate beschikt over de informatie welke noodzakelijk is voor een adequate uitvoering van haar toezichthoudende taak.

Dit verslag is vastgesteld d.d. 1 juni 2017.

W. Klavers

Voorzitter toezichthoudend bestuur

7. ACTUELE EN TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

7.1 Beleidsvorming 2016 / toezichthoudend bestuur

Rekening houdend met de regels voor totstandkoming en met in achtneming van geldende inspraak- en instemmingprocedures, is in 2016 een aantal beleidsnotities en financiële stukken geëvalueerd en/of ontwikkeld. De volgende stukken zijn door het bestuur vastgesteld:

- Jaarrekening 2015
- Bestuursverslag 2015
- Begroting Bommelerwijs 2016
- Bestuursformatieplan 2016-2017, tekstueel deel
- Bestuursformatieplan 2016-2017, cijfermatig deel
- Code goed bestuur
- Incidentele beloningen
- Mobiliteitsbeleid
- Procuratieregeling
- Toelating, schorsing en verwijdering leerlingen
- Toezichtkader
- Werving en selectie personeelsleden

Over verschillende activiteiten heeft het uitvoerend bestuur in het kader van de verplichtingen op grond van het Toezichtkader en het Bestuursreglement verantwoording afgelegd aan het toezichthoudend bestuur. Het toezichthoudend bestuur heeft expliciet goedkeuring verleend aan de volgende stukken en notities:

- Bestuursformatieplan 2016-2017
- Jaarrekening en bestuursverslag 2015
- Begroting 2016
- Meerjarenbegroting 2017-2019

7.2 Brede Scholen

Zowel binnen de gemeente Zaltbommel als binnen de gemeente Maasdriel werkt Bommelerwijs mee aan de instandhouding van Brede Scholen.

In de Brede School in Zaltbommel participeren naast de basisschool de peuterspeelzaal en de buitenschoolse opvang. In de Brede School in Velddriel participeren naast de basisschool de peuterspeelzaal, een

kinderdagverblijf, de buitenschoolse opvang en de bibliotheek met een uitleenpunt. De Brede School in Ammerzoden is de 'breedste' voorziening met naast de basisschool, de peuterspeelzaal, een kinderdagverblijf en buitenschoolse opvang ook een vestiging van de bibliotheek, het consultatiebureau, het Centrum voor Jeugd en Gezin en diverse sportvoorzieningen. Ten aanzien van de Sint Odradaschool is in 2012 gestart met integratie van de peuterspeelzaalvoorziening binnen de school. De werkgroep peuterexperiment heeft daartoe een pedagogisch plan ontwikkeld, waarbij samenwerking van en afstemming tussen peuterspeelzaalleidster en leerkracht van de onderbouw centraal staan om te komen tot een doorgaande leerlijn voor peuters en kleuters. In 2015 heeft er een evaluatie plaatsgevonden. De uitkomst daarvan was zeer positief, hetgeen heeft geresulteerd in een verzoek aan de gemeente Maasdriel tot continuering van deze voorziening en een mogelijke uitbreiding naar de brede school in Velddriel.

7.3 Relevante ontwikkelingen voor de toekomst

7.3.1 Passend Onderwijs

De invoering van Passend Onderwijs per 1 augustus 2014 heeft een aantal veranderingen gebracht. Voorheen moesten ouders van een kind dat extra ondersteuning nodig heeft, zelf op zoek naar een geschikte school. Sinds 1 augustus 2014 melden ouders hun kind aan bij de school van hun keuze en heeft de school de taak om het kind een passende onderwijsplek te bieden. De school heeft een zorgplicht die vormgegeven kan worden op de eigen school, op een andere school in het reguliere onderwijs of in het speciaal onderwijs.

Formeel zijn de oude (kleine) samenwerkingsverbanden geliquideerd en zijn nieuwe grote regionale samenwerkingsverbanden opgericht, waarbinnen verschillende ondersteuningseenheden worden onderscheiden. De regio-indeling voor de samenwerkingsverbanden is vastgelegd bij ministeriele regeling. De scholen van Bommelerwijs vallen onder de Ondersteuningseenheid Zaltbommel, onderdeel van het Samenwerkingsverband De Meierij PO. Voor de scholen van Bommelerwijs betekent de indeling in het nieuwe Samenwerkingsverband Meierij PO samenwerking met scholen uit de gemeenten Boxtel, Den Bosch, Haaren, Maasdriel, Sint Michielsgestel, Schijndel, Vught en Zaltbommel. Omdat cluster 1 en 2 niet zijn opgenomen in de structuur van het samenwerkingsverband, is praktische uitwisseling van ondersteuning binnen deze clusters nog onderwerp van gesprek.

Het Samenwerkingsverband Meierij PO heeft gekozen voor een stichtingsvorm met daarin extra plaats voor inbreng vanuit de deelnemende schoolbesturen. Medezeggenschap is geregeld via de Ondersteuningsplanraad (OPR), die zich laat adviseren door diverse commissies uit haar achterban. Onderzocht wordt op welke wijze de scheiding van uitvoering en toezicht sterker kan worden georganiseerd.

De nieuwe samenwerkingsverbanden ontvangen de zogenaamde lichte zorgmiddelen, de middelen die de samenwerkingsverbanden voorheen ook ontvingen. De samenwerkingsverbanden verdelen de ontvangen zorgmiddelen over de ondersteuningseenheden in de omvang die voorheen ook gebruikelijk was. Elke ondersteuningseenheid maakt zijn eigen begroting op basis van de zelf bepaalde personele inzet en het eigen servicepakket aan de scholen.

De zware zorgmiddelen, de middelen die bestemd zijn voor het speciaal onderwijs, zullen op termijn rechtstreeks aan de samenwerkingsverbanden worden toegekend.

Alle basisscholen in het Samenwerkingsverband De Meerij PO hebben eenzelfde basis-ondersteuningsprofiel: daarin wordt aangegeven welke specifieke ondersteuningsbehoeften in redelijkheid opgevangen moeten worden binnen het reguliere basisonderwijs. In de beleidsnotitie 'Toelating, schorsing en verwijdering' wordt beschreven welke grenzen scholen binnen Bommelerwijs (binnen de regelgeving van de wet) kunnen stellen om een zo optimaal mogelijk effect te bereiken voor alle aanwezige leerlingen.

7.3.2 Krimp

Het aantal inwoners in verschillende regio's in Nederland daalt en dit geldt ook voor de Bommelerwaard. Dit heeft gevolgen voor het aantal leerlingen op de scholen van Bommelerwijs, met een mogelijk verlies aan arbeidsplaatsen en een verlies aan financiële middelen.

Het in stand houden van scholen en het borgen van kwaliteit blijft het uitgangspunt. Oplossingen kunnen worden gevonden in samenwerking tussen scholen en mobiliteit van personeel. De prognoses laten zien dat er vanaf 2020/2021 sprake zal zijn van een stabilisering van het aantal leerlingen. Het bestuur van Bommelerwijs onderzoekt in hoeverre de tijdelijke discrepantie tussen afnemend leerlingenaantal en natuurlijk verloop en pensionering van personeel, resulterend in een verwacht tekort op de personele begroting, gedurende een aantal jaren uit eigen middelen opgevangen kan worden.

7.3.3 Kosten voor onderhoud van gebouwen

Onderwijsinstellingen krijgen jaarlijks een budget van de Rijksoverheid voor materiële en personele kosten: de lumpsum.

Met ingang van 1 januari 2015 zijn de verantwoordelijkheid en het budget voor buitenonderhoud overgeheveld van de gemeenten naar de schoolbesturen (doordecentralisatie). De schoolbesturen zijn vanaf 1 januari 2015 verantwoordelijk voor het gehele onderhoud van het schoolgebouw. Er zijn besprekingen opgestart met de gemeente om te komen tot een goede afstemming inzake taakverdeling zowel in organisatorische als financiële zin. Dit speelt met name bij het onderhoud van de brede scholen. Eind 2016 is e.e.a. verder geformaliseerd.

7.3.4 Onderwijs aan kinderen van statushouders

In 2015 is er binnen de scholen van Bommelerwijs nog geen sprake geweest van grote aantallen kinderen van statushouders. Op enkele scholen is wel een taalklas aanwezig voor de ondersteuning van een beperkt aantal kinderen in die categorie.

Aan het eind van 2015 is vanuit Bommelerwijs al wel contact gelegd met beide gemeentes (Maasdriel en Zaltbommel) met als doel het tijdig gezamenlijk anticiperen op een mogelijke snelle c.q. acute groei van het aantal kinderen van statushouders in de Bommelerwaard. Van belang daarbij is ook de bekostiging van extra ondersteuning en opvang van de kinderen van statushouders.

Stichting RK Onderwijs Bommelerwaard

Jaarrekening 2016

Grondslagen

1 Algemeen

Activiteiten van het bevoegd gezag

In deze jaarrekening zijn de activiteiten van de Stichting. R.K. Onderwijs Bommelerwaard en van de onder deze rechtspersoon vallende scholen (zie gegevens rechtspersoon) verantwoord.

Grondslagen voor de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de bepalingen opgenomen in de Ministeriële Richtlijn jaarverslaggeving onderwijs. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de bepalingen van Boek2 titel 9 van het Burgerlijk Wetboek en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving waaronder Richtlijn 660 Onderwijsinstellingen.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

De in de jaarrekening opgenomen bedragen luiden in hele euro's.

Vergelijkende cijfers

Voor zover van toepassing zijn ter vergelijking de realisatiecijfers opgenomen van het voorgaande jaar, alsmede de cijfers van de meest recente, vastgestelde versie van de begroting van het verantwoordingsjaar.

2 Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele restwaarde.

Eigendom

Schoolgebouwen, waarvan het juridisch eigendom berust bij de stichting en het economisch eigendom bij de gemeente, zijn niet in de balans opgenomen. Eventuele bruikleenscholen zijn eveneens niet verwerkt.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde.

De vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd korter dan een jaar, tenzij dit bij de toelichting op de balans anders is aangegeven.

Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Liquide middelen

Liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Liquide middelen die niet ter directe beschikking staan worden verwerkt onder de vorderingen. Liquide middelen die gedurende langer dan 12 maanden niet ter directe beschikking staan, worden verwerkt onder de financiële vaste activa.

Algemene reserve publiek

De algemene reserve vormt een buffer ter waarborging van de continuïteit van de Stichting RK Onderwijs Bommelerwaard

Deze wordt opgebouwd uit de resultaatbestemming van overschotten welke ontstaan uit het verschil tussen de toegerekende baten en werkelijk gemaakte lasten. In geval van een tekort wordt dit resultaat ten laste van de algemene reserve gebracht.

Voorzieningen

De voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen die op balansdatum bestaan waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is, waarvan de hoogte redelijkerwijs geschat kan worden en voor zover deze verplichtingen en risico's niet op activa in mindering zijn gebracht.

Eveneens worden voorzieningen gevormd voor verliezen die naar waarschijnlijkheid in de toekomst zullen worden geboekt maar die voortkomen uit risico's die op balansdatum aanwezig zijn.

Voorzieningen kunnen worden gevormd ter egalisatie van kosten waarbij een deel van de in de toekomst te verwachten uitgaven zijn oorsprong heeft voor balansdatum.

Voorziening ambtsjubileum

Op basis van Richtlijn 271 van de Raad van de Jaarverslaggeving is een voorziening opgenomen voor verplichtingen uit hoofde van toekomstige uitkeringen bij ambtsjubilea van personeelsleden.

De voorziening is opgenomen tegen contante waarde van de toekomstige uitbetalingen en is afhankelijk van de ingeschatte blijfkans, gemiddelde salarisstijging en disconteringsvoet. De werkelijke jubilea-uitkeringen worden ten laste van deze voorziening gebracht.

Voorziening spaarverlof – duurzame inzetbaarheid

Voor op balansdatum bestaande verplichtingen uit hoofde van spaarverlof en duurzame inzetbaarheid is een voorziening gevormd. De voorziening is gewaardeerd tegen contante waarde van de toekomstige uitbetalingen. Betaalde bedragen inzake spaarverlof en duurzame inzetbaarheid worden ten laste van deze voorziening gebracht.

Voorziening groot onderhoud

In 2015 is gestart met de vorming van een voorziening voor groot onderhoud. De voorziening is gebaseerd op 40-jarige onderhoudsplanningen voor de gebouwen, waarbij voor de brede scholen alleen het onderhoudsaandeel voor het schooldeel is bepaald. De dotatie is gebaseerd op de gemiddelde jaarlijks te verwachten onderhoudskosten.

Kortlopende schulden

Dit betreffen schulden met een op balansdatum resterende looptijd van ten hoogste één jaar. Kortlopende schulden worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde van de schuld.

Overlopende passiva

De overlopende passiva betreffen vooruit ontvangen bedragen die aan opvolgende perioden worden toegerekend en nog te betalen bedragen, voor zover ze niet onder andere kortlopende schulden zijn te plaatsen.

3 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als verschil tussen de baten en alle hiermee verbonden, aan het verslagjaar toe te rekenen lasten. De baten en lasten worden toegerekend aan de verslagperiode waarop deze betrekking hebben.

Rijksbijdragen

Onder de Rijksbijdragen OCW worden de vergoedingen voor de exploitatie opgenomen verstrekt door het Ministerie OCW. Tevens worden hier verantwoord de door het samenwerkingsverband ontvangen doorbetalingen van de Rijksbijdragen.

De ontvangen (normatieve) rijksbijdrage en de niet geormerkte OCW-subsidies (vrij besteedbare doelsubsidies zonder verrekeningsclausule) worden in het jaar waarop de toekenningen betrekking hebben volledig verwerkt als bate in de de staat van baten en lasten.

Geormerkte OCW-subsidies met een vrij besteed overschot (doelsubsidies waarbij het overschot geen verrekeningsclausule heeft) worden ten gunste van de staat van de baten en lasten verantwoord naar rato van de voortgang van de gesubsidieerde activiteiten. Het deel van de subsidies waarvoor nog geen activiteiten zijn verricht per balansdatum worden verantwoord onder de overlopende passiva.

Geormerkte OCW-subsidies (doelsubsidies met verrekeningsclausule) worden ten gunste van de staat van de baten en lasten verantwoord in het jaar waarvan de gesubsidieerde lasten komen. Niet bestede middelen worden verantwoord onder de overlopende passiva zolang de bestedingstermijn niet is verlopen.

Niet bestede middelen worden verantwoord onder de kortlopende schulden zodra de bestedingstermijn is verlopen op balansdatum.

Overige overheidsbijdragen

Onder de overige overheidsbijdragen worden de vergoedingen opgenomen verstrekt door gemeente, provincie of andere overheidsinstellingen. De overige overheidsbijdragen worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Overige exploitatiesubsidies

Overige exploitatiesubsidies worden ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in het jaar ten laste waarvan de gesubsidieerde lasten komen en/of waarin de opbrengsten zijn gedeerd en/of waarin het exploitatietekort zich heeft voorgedaan.

Overige baten

Onder de overige baten worden de vergoedingen opgenomen die niet verstrekt zijn door het Ministerie van OCW/EZ, gemeenten, provincie of andere overheidsinstellingen. De overige baten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Personele lasten

Onder de personele lasten worden de lasten opgenomen van de personeelsleden die in dienst zijn van de rechtspersoon, alsmede de overige personele lasten die betrekking hebben op onder andere het inhuren van extra personeel, scholingskosten en bedrijfsgezondheidszorg.

Pensioenen

De Stichting RK Onderwijs Bommelerwaard (Bommelerwijs) heeft een voor haar werknemers een toegezegd pensioenregeling.

Hiervoor in aanmerking komen de werknemers die op de pensioengerechtigde leeftijd recht hebben op een pensioen dat is gebaseerd op het gemiddeld verdiende loon berekend over de jaren dat de werknemer pensioen heeft opgebouwd.

De verplichtingen, welke voortvloeien uit deze rechten van haar personeel, zijn ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds ABP. Aan het ABP worden premies betaald waarvan een deel door de werkgever en een deel door de werknemer wordt betaald.

De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds (het vermogen van het pensioenfonds gedeeld door haar financiële verplichtingen) dit toelaat.

Per december 2016 heeft dit pensioenfonds een dekkingsgraad van 96,6%. De pensioenverplichting wordt gewaardeerd volgens de "verplichting aan de pensioenuitvoerder benadering". In deze benadering wordt de aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als last in de staat van baten en lasten verantwoord. Er bestaat geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bedragen in het geval van een tekort bij het ABP, anders dan het effect van hogere premies. Daarom zijn alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar verantwoord in de jaarrekening.

Afschrijvingen

De afschrijvingen zijn gerelateerd aan de aanschafwaarde van de desbetreffende immateriële en materiële vaste activa. In het jaar van investeren wordt afgeschreven op basis van de door het bestuur gemaakte keuzen.

Huisvestingslasten

Onder de huisvestingslasten worden de uitgaven voor huisvesting opgenomen. De lasten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Overige lasten

De overige lasten hebben betrekking op uitgaven die voortvloeien uit aangegane afspraken dan wel noodzakelijk zijn voor het geven van onderwijs en worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Financieel resultaat

De rentebaten en -lasten betreffen de op de verslagperiode betrekking hebbende rente-opbrengsten en -lasten van uitgegeven en ontvangen leningen.

4 Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Bij deze methode wordt het nettoresultaat aangepast voor posten van de winst- en verliesrekening die geen invloed hebben op ontvangsten en uitgaven in het verslagjaar, mutaties in de balansposten en posten van de winst- en verliesrekening waarvan de ontvangsten en uitgaven niet worden beschouwd als behorende tot de operationele activiteiten.

De liquiditeitspositie in het kasstroomoverzicht bestaat uit liquide middelen onder aftrek van gerealiseerde bankkredieten. In het kasstroomoverzicht wordt onderscheid gemaakt tussen operationele, investerings- en financieringsactiviteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit liquide middelen en vlottende effecten. Effecten worden als liquide gezien indien deze als vlottend actief worden verantwoord.

Transacties waarbij geen ruil van geldmiddelen plaatsvindt, waaronder financial leasing, worden niet in het kasstroomoverzicht opgenomen. De betaling van leasetermijnen is opgenomen onder de operationele activiteiten.

Balans per 31 december 2016

(na resultaatverdeling)

1.	Activa	31 december 2016	31 december 2015
	Vaste Activa		
1.2	Materiële vaste activa	2.225.843	2.369.134
	<u>Totaal vaste activa</u>	2.225.843	2.369.134
	Vlottende activa		
1.5	Vorderingen	522.162	612.894
1.7	Liquide middelen	2.507.023	2.149.666
	<u>Totaal vlottende activa</u>	3.029.185	2.762.560
	<u>Totaal activa</u>	5.255.028	5.131.694
2.	Passiva	31 december 2016	31 december 2015
2.1	Eigen vermogen	4.072.557	4.016.739
2.2	Voorzieningen	374.745	239.959
2.4	Kortlopende schulden	807.726	874.996
	<u>Totaal passiva</u>	5.255.028	5.131.694

Staat van baten en lasten over 2016

	Realisatie 2016	Begroting 2016	Realisatie 2015
3. Baten			
3.1 Rijksbijdrage OCW	7.976.503	7.859.257	7.865.023
3.2 Overige overheidsbijdragen	63.326	62.407	60.573
3.5 Overige baten	289.260	242.800	240.975
Totaal baten	8.329.089	8.164.464	8.166.571
4. Lasten			
4.1 Personeelslasten	6.683.132	6.663.002	6.536.750
4.2 Afschrijvingen	215.344	227.676	233.638
4.3 Huisvestingslasten	664.009	624.628	642.941
4.4 Overige lasten	723.483	708.358	896.125
Totaal lasten	8.285.968	8.223.664	8.309.454
Saldo baten en lasten	43.121	(59.200)	(142.883)
5. Financiële baten en lasten	12.697	13.200	17.393
Resultaat	55.818	(46.000)	(125.490)
Resultaat na belastingen	55.818	(46.000)	(125.490)
Nettoresultaat	55.818	(46.000)	(125.490)

Kasstroomoverzicht

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Saldo Baten en Lasten	43.121	(142.883)
<i>Aanpassingen voor:</i>		
Afschrijvingen	215.344	233.638
Afschrijving desinvesteringen	-	(6.291)
Mutaties voorzieningen	134.786	148.533
<i>Veranderingen in vlottende middelen:</i>		
Vorderingen	90.732	(82.589)
Schulden	(67.270)	160.036
Totaal kasstroom uit bedrijfsoperaties:	<u>416.713</u>	<u>310.444</u>
Ontvangen interest	13.398	18.566
Betaalde interest	(701)	(1.173)
	12.697	17.393
<u>Totaal kasstroom uit operationele activiteiten:</u>	<u>429.410</u>	<u>327.837</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in MVA	(72.053)	(75.899)
Desinvesteringen in MVA	-	28.252
<u>Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten:</u>	<u>(72.053)</u>	<u>(47.647)</u>
Mutatie liquide middelen	357.357	280.190
Beginstand liquide middelen	2.149.666	1.869.476
Mutatie liquide middelen	<u>357.357</u>	<u>280.190</u>
Eindstand liquide middelen	<u>2.507.023</u>	<u>2.149.666</u>

Vaste Activa

1. Activa	1.2 Materiele vaste activa	cumulatieve		mutaties 2016		des-invest afschrijvingen	cumulatieve aanschafw per 31-12-16	cumulatieve afschrijvingen per 31-12-16	boekwaarde per 31-12-16
		aanschafw per 01-01-16	afschrijvingen t/m 01-01-16	des- investeringen	afschrijvingen				
	Gebouwen en terreinen	1.168.346	151.166	-	29.729	-	1.168.346	180.894	987.452
	Inventaris en apparatuur	1.813.277	1.079.473	40.562	112.317	-	1.853.839	1.191.790	662.049
	Anderen vaste bedrijfsmiddelen	1.129.644	511.494	31.491	73.299	-	1.161.134	584.792	576.342
	Materiële vaste activa	4.111.267	1.742.133	72.053	215.344		4.183.319	1.957.476	2.225.843

Onder inventaris en apparatuur vallen de posten meubilair, inventaris en ICT middelen. Onder andere vaste bedrijfsmiddelen vallen overige vaste materiele activa (verbouwingen) en leermethoden. Duurzame goederen worden geactiveerd bij een aanschafwaarde boven € 2.500,-.

De volgende afschrijvingstermijnen worden gehanteerd:

Gebouwen nieuwbouw	40 jaar
Meubilair	25 jaar
Duurzame apparatuur	7 jaar
ICT	5-10-20 jaar
Leermethode	10 jaar
Overige vaste MVA (verbouwingen)	10-25 jaar

Vorraden en vorderingen

		31 december 2016	31 december 2015
1.5	Vorderingen		
1.5.1	Debiteuren	50.732	111.380
1.5.2	OCW	404.794	408.315
1.5.7	Overige vorderingen	36.153	76.933
1.5.8	Overlopende activa	30.483	16.266
	Vorderingen	522.162	612.894
	Uitsplitsing		
1.5.7.2	<i>Overige:</i>		
	<i>Rente bank</i>	13.398	18.566
	<i>Borg</i>	6.150	-
	<i>Vervangingsfonds</i>	0	18.317
	<i>Lispeltuut</i>	0	13.000
	<i>Eneco</i>	1.615	-
	<i>Gemeente Maasdriel</i>	13.700	13.158
	<i>Kiddocare</i>	0	4.248
	<i>Muggenheuvel</i>	0	7.726
	<i>Overigen</i>	1.290	1.918
<u>1.5.7</u>	<u>Overige vorderingen</u>	<u>36.153</u>	<u>76.933</u>
1.5.8.1	Vooruitbetaalde kosten	30.483	16.266
1.5.8.2	Verstrekte voorschotten	-	-
<u>1.5.8</u>	<u>Overlopende activa</u>	<u>30.483</u>	<u>16.266</u>

Toelichting:

De vordering "OCW" per 31-12-2016 betreft het verschil tussen de toegekende vergoeding Personele Lumpsum 2016-2017 en P&A Beleid 2016-2017 en de daarop in 2016 ontvangen voorschotten.

Dit verschil in betaalritme wordt van het ministerie ontvangen in de maanden t/m juli 2017.

Effecten en Liquide middelen

1.7 Liquide middelen		31 december 2016	31 december 2015
1.7.1	Kasmiddelen	747	1.290
1.7.2	Tegoeden op bank- en girorekeningen	2.506.276	2.148.376
	Liquide middelen	2.507.023	2.149.666
	Uitsplitsing		
	<i>Betaalrekening</i>	32.025	42.770
	<i>Schoolbankrekeningen</i>	21.442	41.363
	<i>Spaarrekening RaboDoelReserveren</i>	1.149.908	1.064.243
	<i>Spaarrekening RaboVermogenSparen</i>	1.302.901	1.000.000
<u>1.7.2</u>	<u>Tegoeden op bank- en girorekeningen</u>	<u>2.506.276</u>	<u>2.148.376</u>

Toelichting:

Het tegoed op RaboDoelReserverenrekening is vrij neembaar.

Van het tegoed op RaboVermogenSparenrek. is jaarlijks 25% van het hoogste tegoed opneembaar. Hierboven dienen opnamekosten betaald te worden.

De tegoeden op de bankrekeningen zijn vrij opneembaar.

Eigen vermogen

	Stand per 1 januari 2016	Resultaat	Overige mutaties	Stand per 31 december 2016
2.1.1 Algemene reserve	4.016.739	55.818	-	4.072.557
<u>Eigen Vermogen</u>	<u>4.016.739</u>	<u>55.818</u>	<u>-</u>	<u>4.072.557</u>
<hr/>				
Uitsplitsing				
<i>Algemene reserve</i>	4.016.739	55.818	-	4.072.557
<u>2.1.1 Algemene reserve</u>	<u>4.016.739</u>	<u>55.818</u>	<u>-</u>	<u>4.072.557</u>

Voorzieningen en langlopende schulden

	Stand per 1 januari 2016	Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval	Rente mutatie (bij contante waarde)	Stand per 31 december 2016	Kortlopend deel < 1 jaar	Langlopend deel > 1 jaar
2.2								
Voorzieningen								
2.2.1								
Personeelsvoorziening	84.689	13.754	-	2.725	-	95.718	6.845	88.873
Groot onderhoud	155.270	168.302	44.545	-	-	279.027	53.011	226.016
	239.959	182.056	44.545	2.725	-	374.745	59.856	314.889
Voorzieningen								
Uitsplitsing								
Ambtsjubilea	79.378	-	-	162	-	79.211	6.845	72.366
Duurzame inzetbaarheid	2.753	13.754	-	-	-	16.507	-	16.507
Spaarverlof	2.563	-	-	2.563	-	-	-	-
1	84.689	13.754	-	2.725	-	95.718	6.845	88.873

Kortlopende schulden

2.4 Kortlopendeschulden

		31 december 2016	31 december 2015
2.4.3	Crediteuren	81.502	158.283
2.4.7	Belastingen en premies sociale verzekeringen	287.661	287.430
2.4.8	Schulden terzake van pensioenen	68.726	69.669
2.4.9	Overige kortlopendeschulden	94.034	108.615
2.4.10	Overlopende passiva	275.803	250.999
	Kortlopende schulden	807.726	874.996
Uitsplitsing			
2.4.7.1	Loonheffing	271.726	264.743
2.4.7.3	Premies sociale verzekeringen	15.935	22.687
2.4.7	Belastingen en premies sociale verzekeringen	287.661	287.430
	Accountant	10.000	15.000
	Kunstbalie	-	13.040
	Eindejaarswerkzaamheden	-	15.000
	Implementatie Afas/Driessen	38.026	32.185
	Gemeente Maasdriel/OZB	13.787	-
	Salarissen periode 13	3.519	7.673
	Bestuurskosten	7.279	-
	Overigen	10.802	4.593
	Energie	5.602	-
	Incidentele beloningen	5.019	-
	Vaststellingsovereenkomst	-	21.124
2.4.9	Overige kortlopendeschulden	94.034	108.615
2.4.10.5	Vakantiegeld	230.978	220.793
	Subsidie muziekonderwijs	43.611	-
2.4.10.8	Overige	1.214	30.206
2.4.10	Overlopende passiva	275.803	250.999

Verantwoording subsidies

G1. VERANTWOORDING VAN SUBSIDIES ZONDER VERREKENINGSCLAUSULE (Regeling ROS art. 13, lid 2 sub a en EL&I regelingen betrekking hebben op de EL&I subsidies)

Omschrijving	Kenmerk	Toewijzing Datum	bedrag toewijzing	ontvangen t/m verslagjaar	Prestatie afgerond
			€	€	
Subsidie voor studieverlof 2016	06-05-2009/DL/B/110284	20-09-2016	7.290,36	7.290,36	nee
Subsidie voor studieverlof 2016	06-05-2009/DL/B/110284	20-09-2016	11.377,38	11.377,38	nee
totaal			18.667,74	18.667,74	

G2. VERANTWOORDING VAN SUBSIDIES MET VERREKENINGSCLAUSULE (Regeling ROS art. 13, lid 2 sub B en EL&I regelingen betrekking hebben op de EL&I subsidies)

G2.A. Aflopend per ultimo verslagjaar

Omschrijving	Kenmerk	Toewijzing Datum	bedrag toewijzing	ontvangen t/m verslagjaar	totale kosten	te verrekenen ultimo verslagjaar
			€	€	€	€
			0			
totaal			0			

G2.B. Doorlopend tot in een volgend verslagjaar

Omschrijving	Kenmerk	Toewijzing Datum	bedrag toewijzing	saldo 1 januari 2015	ontvangen in verslagjaar	lasten in verslagjaar	totale kosten 31 december 2015	saldo nog te besteden 31 december 2015
			€	€	€	€	€	€
			0					
totaal			0					

Opgave overheidsbijdragen

3.1		Rijksbijdragen		
		Werkelijk	Begroting	Werkelijk
		2016	2016	2015
3.1.1	Rijksbijdrage OCW	7.545.665	7.500.513	7.456.119
3.1.2	Overige subsidies OCW	187.932	140.125	165.216
3.1.4	Ontvangen doorbetalingen rijksbijdrage SWV	242.906	218.619	243.688
Rijksbijdragen		7.976.503	7.859.257	7.865.023
Uitsplitsing				
	<i>Lumpsum personeel en groei</i>	5.499.557	5.472.485	5.472.846
	<i>Lumpsum materieel en groei</i>	1.167.886	1.156.093	1.167.818
	<i>Personeel en Arbeidsmarktbeleid</i>	878.222	871.935	815.455
	<i>LGF</i>	-	-	-
3.1.1	Rijksbijdrage OCW	7.545.665	7.500.513	7.456.119
	<i>Prestatiebox</i>	165.531	133.080	148.877
	<i>Visueel gehandicapten</i>	-	-	480
	<i>Eerste opvang vreemdelingen</i>	3.733	-	5.394
	<i>Lerarenbeurs</i>	18.668	7.045	10.465
3.1.2	Overige subsidies OCW	187.932	140.125	165.216
3.2 Overige overheidsbijdragen en -subsidies				
		Werkelijk	Begroting	Werkelijk
		2016	2016	2015
3.2.2	Overige overheidsbijdragen en -subsidies	63.326	62.407	60.573
Overige overheidsbijdragen en -subsidies		63.326	62.407	60.573
Uitsplitsing				
	<i>Gemeente Maasdriel klokuurvergoeding</i>	20.299	20.699	20.417
	<i>Gemeente Maasdriel project techniek</i>	-	-	8.726
	<i>Gemeente Maasdriel PSZ overbruggingsubsidie</i>	13.158	13.158	13.158
	<i>Gemeente Zaltbommel NT2</i>	20.000	20.000	10.000
	<i>Gemeente Maasdriel NME</i>	6.369	6.400	5.912
	<i>Gemeente Zaltbommel educatieve agenda</i>	3.500	2.150	-
	<i>Overigen</i>	-	-	2.360
3.2.2	Overige overheidsbijdragen en -subsidies	63.326	62.407	60.573

Opgave andere baten

3.5	Overige baten	Werkelijk 2016	Begroting 2016	Werkelijk 2015
3.5.1	Verhuur	34.750	34.200	33.410
3.5.5	Ouderbijdragen	22.632	13.000	16.497
3.5.6	Overig	231.878	195.600	191.068
	Overige baten	289.260	242.800	240.975
	Uitsplitsing			
	<i>Parochie</i>	12.136	12.500	12.468
	<i>Lispeltuut</i>	12.334	15.000	13.000
	<i>Detacheringen</i>	48.975	21.600	-
	<i>Brede school Zaltbommel gebruikers</i>	22.637	21.500	21.175
	<i>Brede school Ammerzoden gebruikers</i>	68.743	70.000	69.181
	<i>Brede school Velddriel gebruikers</i>	45.042	45.000	50.223
	<i>Reizen en excursies</i>	9.895	10.000	10.094
	<i>Overigen</i>	12.116	-	14.927
<u>3.5.6</u>	<u>Overig</u>	<u>231.878</u>	<u>195.600</u>	<u>191.068</u>

Opgave van de lasten

4 Lasten

4.1 Personele lasten

	Werkelijk 2016	Begroting 2016	Werkelijk 2015
4.1.1	6.474.583	6.483.067	6.455.261
4.1.2	265.429	179.935	194.649
4.1.3	<u>56.880</u>	<u>-----</u>	<u>113.160</u>
Personele lasten	6.683.132	6.663.002	6.536.750

Uitsplitsing

4.1.1.1	5.003.256	5.018.574	4.844.405
4.1.1.2	866.923	862.896	1.016.122
4.1.1.3	604.404	601.597	594.734
Lonen en salarissen	6.474.583	6.483.067	6.455.261

<i>Dotatie / vrijval personele voorzieningen</i>	11.029	-	2.187
<i>Extern personeel</i>	51.465	40.735	31.874
<i>Schoolbegeleidingsdienst / Ambulante begeleiding</i>	14.207	29.440	27
<i>Personeelskantine</i>	10.995	12.600	12.002
<i>Cursussen / studiedagen en conferenties</i>	68.495	60.160	90.397
<i>Reis- en verblijfkosten</i>	58.918	1.550	6.845
<i>Onkostenvergoedingen</i>	3.150	-	-
<i>Bedrijfsgezondheidsdienst</i>	17.832	9.900	8.299
<i>Vrijwilligersvergoedingen</i>	6.000	6.000	6.900
<i>Vervangingsfonds</i>	-	-	9.935
<i>Afscheid/jubilea</i>	11.429	6.250	5.078
<i>Overigen</i>	11.909	13.300	21.105
Overige personele lasten	265.429	179.935	194.649

Toelichting

Per 31 december 2016 waren er 107,6 werkzame fte's in dienst ten opzichte van 105,2 werkzame fte's per 31 december 2015. Hierin zijn de korttijdelijke vervangers niet inbegrepen.

4.2 Afschrijvingslasten

	Werkelijk 2016	Begroting 2016	Werkelijk 2015
4.2.2	215.344	227.676	233.638
Afschrijvingslasten	215.344	227.676	233.638

Uitsplitsing

<i>Afschrijvingslasten gebouwen</i>	29.729	29.729	29.729
<i>Afschrijvingslasten inventaris en apparatuur</i>	12.178	12.626	16.085
<i>Afschrijvingslasten meubilair</i>	32.683	35.000	32.684
<i>Afschrijvingslasten ICT</i>	67.456	70.000	80.380
<i>Afschrijvingslasten leermethoden</i>	37.217	39.000	38.494
<i>Afschrijvingslasten overige MVA</i>	36.081	41.321	36.266
4.2.2 Materiële vaste activa	215.344	227.676	233.638

4.3 Huisvestingslasten

	Werkelijk 2016	Begroting 2016	Werkelijk 2015
4.3.1 Huur	12.442	12.551	8.684
4.3.3 Onderhoud	182.453	71.041	158.132
4.3.4 Energie en water	146.574	157.500	146.187
4.3.5 Schoonmaakkosten	109.901	103.600	105.316
4.3.6 Heffingen	25.600	29.150	27.158
4.3.8 Overige huisvestingslasten	18.737	20.500	23.385
Dotatie voorziening groot onderhoud	168.302	230.286	174.079
<u>Huisvestingslasten</u>	664.009	624.628	642.941

4.4 Overige lasten

	Werkelijk 2016	Begroting 2016	Werkelijk 2015
4.4.1 Administratie- en beheerslasten	277.626	278.335	408.676
4.4.2 Inventaris, apparatuur en leermiddelen	316.195	300.862	324.906
4.4.4 Overig	129.662	129.161	162.543
<u>Overige lasten</u>	723.483	708.358	896.125

Specificatie honorarium

Onderzoek jaarrekening	12.016	12.051	16.788
Fiscaal advies	1.226	-	-

Accountantslasten

	13.242	12.051	16.788
--	--------	--------	--------

Uitsplitsing

Administratiekantoor	67.974	70.340	97.309
Deskundigheidsadvies	12.255	22.366	53.341
Telefoon/fax	10.768	15.400	13.277
Beheer en bestuur	139.614	142.078	154.595
Juridische kosten	4.585	4.000	12.546
PR en marketing	10.834	3.700	8.350
Afas Profit/Driessen	-	-	32.186
Eindejaarswerkzaamheden	-	-	15.000
Overige administratielasten	18.354	8.400	5.284

4.4.1 Administratie- en beheerslasten

	277.626	278.335	408.676
--	---------	---------	---------

Leermiddelen	110.896	124.810	138.811
Leermiddelen LGF	1.113	3.950	6.116
Overige ICT lasten	111.476	96.466	97.703
Reproductie	77.743	67.000	70.254
Overigen	14.967	8.636	12.022

4.4.2 Inventaris, apparatuur en leermiddelen

	316.195	300.862	324.906
--	---------	---------	---------

Contributies	19.014	25.130	28.558
Abonnementen	7.621	7.876	6.434
Culturele vorming	12.686	13.480	16.655
Reizen en excursies	27.580	19.000	21.395
Testen en toetsen	6.517	8.000	5.301
Levensbeschouwing	21.920	20.000	19.478
Projecten	6.837	6.800	11.925
Representatie	5.090	6.489	6.722
Sportdag en vieringen	2.850	4.734	6.394
Overige onderwijslasten	5.812	2.000	6.284

	<i>Overige verzekeringen</i>	5.901	6.000	6.075
	<i>Overigen</i>	7.834	9.652	27.322
<u>4.4.4</u>	<u>Overig</u>	<u>129.662</u>	<u>129.161</u>	<u>162.543</u>

Financiële baten en lasten

5		Financiële baten en lasten		
		Werkelijk	Begroting	Werkelijk
		2016	2016	2015
5.1	Rentebaten	13.398	15.000	18.566
5.4	Overige opbrengsten financiële vaste activa en effecten	-	-	-
5.5	Rentelasten (-/-)	(701)	(1.800)	(1.173)
Financiële baten en lasten		12.697	13.200	17.393

Overzicht verbonden partijen

Het bestuur is niet verbonden met andere partijen.

WNT-verantwoording 2016 Stichting R.K. Onderwijs Bommelerwaard

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Stichting R.K. Onderwijs Bommelerwaard van toepassing zijnde regelgeving: [.]

Het bezoldigingsmaximum in 2016 voor Stichting R.K. Onderwijs Bommelerwaard is € 128.000, gebaseerd op een totaal van 7 complexiteitspunten:

-gemiddelde totale baten	4
-gemiddeld aantal leerlingen	2
-gewogen aantal onderwijssoorten	1

Het bezoldigingsmaximum geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband. Voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking geldt met ingang van 1 januari 2016 voor de eerste 12 kalendermaanden een afwijkende normering, zowel voor de duur van de opdracht als voor het uurtarief.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking. Tevens leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling

bedragen x € 1	Blatter, R.	Ariaans, P.	Osch, C. van
Functiegegevens	Uitvoerend Bestuurder	Uitvoerend Bestuurder	Administratief Medewerker
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/10 - 31/12	1/1 – 30/09
Omvang dienstverband (in fte)	0,50	0,50	0,16
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee	ja
(Fictieve) dienstbetrekking?	nee	nee	nee
Individueel WNT-maximum	64.000	16.000	15.375
Beloning	60.320	15.268	11.602
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
<i>Subtotaal</i>	60.320	15.268	11.602
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	60.320	15.268	11.602
Verplichte motivering indien overschrijding	Nvt	Nvt	Nvt
Gegevens 2015			
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/1 - 31/12	1/10 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2015 (in fte)	0,50	0,45	0,30
Beloning	59.700	14.857	27.966
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
Totaal bezoldiging 2015	59.700	14.857	27.966

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking kalendermaand 1-12

bedragen x € 1	Ariaans, P.
Functiegegevens	Uitvoerend bestuurder
Aanvang en einde functievervulling (uiterlijk maand 12)	01/01/2016 – 30/09/2016
Aantal kalendermaanden waarin functievervulling vóór 2016	3
Aantal kalendermaanden waarin functievervulling in 2016	9
Aantal uren functievervulling in 2016	775
Individueel WNT-maximum	90.000
Maximum uurtarief	175
Uitgekeerde bezoldiging in 2016 (t/m maand 12)	45.525
Bezoldiging per uur	58,74
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-
Totaal bezoldiging	45.525
Verplichte motivering indien overschrijding	PM

1c. Toezichthoudende topfunctionarissen

bedragen x € 1	Klavers, W.J.A.M.	Barendse, H.C.M.	Velthoven, C.J.A. van
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	19.200	12.800	12.800
Beloning	600	600	600
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
<i>Subtotaal</i>	600	600	600
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	600	600	600
Verplichte motivering indien overschrijding	Nvt	Nvt	Nvt
Gegevens 2015			
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Beloning	600	600	600
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
Totaal bezoldiging 2015	600	600	600

bedragen x € 1	v.d. Berg-Mans, A.M.	Verlouw, L.H.J.
Functiegegevens	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	12.800	12.800
Beloning	600	600
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-
<i>Subtotaal</i>	600	600
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-
Totaal bezoldiging	600	600
Verplichte motivering indien overschrijding	Nvt	Nvt
Gegevens 2015		
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Beloning	600	600
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-
Totaal bezoldiging 2015	600	600

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen

Huurovereenkomst

Op 1 april 2011 heeft Stichting RK Onderwijs Bommelerwaard een huurovereenkomst afgesloten met Kanteel kinderopvang. Kanteel huurt in totaal 220,9 m2 tegen een huurprijs van € 125,76 per m2 per jaar (prijspeil 2011) van de stichting ten behoeve van kinderopvang. De looptijd van deze overeenkomst bedraagt tien jaar, waarna deze telkens voor een periode van vijf jaar stilzwijgend wordt verlengd. De huurovereenkomst kan worden beëindigd met inachtneming van een opzegtermijn van tenminste 1 jaar.

Contracten

- Eind 2014 heeft Stichting RK Onderwijs Bommelerwaard met Eneco Zakelijk B.V. een langjarige overeenkomst afgesloten inzake de levering van aardgas. De looptijd van deze overeenkomst bedraagt 6 jaar, waarna deze overeenkomst van rechtswege eindigt op 1 januari 2021.
- Eind 2014 heeft Stichting RK Onderwijs Bommelerwaard met De Vrije Energie Producent B.V. een langjarige overeenkomst afgesloten inzake de levering van elektriciteit. De looptijd van deze overeenkomst bedraagt 6 jaar, waarna deze overeenkomst van rechtswege eindigt op 31 december 2020.
- Met Driessen HRM B.V. is een overeenkomst betreffende outsourcing personeels- en salarisadministratie en implementatie eHRM system afgesloten. De overeenkomst gaat in op 1 januari 2016 voor de duur van één jaar. De overeenkomst zal steeds verlengd worden voor de duur van één jaar, tenzij gebruik gemaakt wordt van de opzegtermijn van 3 maanden. De jaarkosten bedragen voorcalculatorisch € 70.764. Jaarlijks vindt een afrekening plaats op basis van het werkelijk aantal loonverwerkingen.
- Begin 2016 zijn nieuwe overeenkomsten gesloten inzake huur en gebruik van kopieermachines. De machines worden vanaf 1.10.2016 voor een periode van 7 jaar gehuurd via De Lage Landen Vendorlease B.V. Voor het gebruik van de machines is over dezelfde periode een overeenkomst gesloten met Riso Benelux. De jaarlijkse leasekosten bedragen € 19.224. De jaarlijkse voorcalculatorische gebruikskosten bedragen € 7.080.

Overig

Bij de realisatie van de bouw van de brede scholen in Ammerzoden en Velddriel is met de gemeente Maasdriel in 2012 overeengekomen dat gedurende 7 jaar, te beginnen in 2012, een bijdrage van jaarlijks € 88.283 aan de gemeente ter beschikking gesteld zal worden.

Ondertekening door bestuurders en toezichthouders

Vaststellen van de jaarrekening

Uitvoerend bestuur:

Dhr. P.A.M. Ariaans

Dhr. A.E. Blatter

Plaats, datum

Hedel,

Goedkeuren van de jaarrekening

Toezichhoudend bestuur:

Dhr. W.J.A.M. Klavers

Dhr. L.H.J. Verlouw

Mevr. A.M. van den Berg-Mans

Dhr. H.C.M. Barendse

Dhr. C.J.A. van Velthoven

Plaats, datum

Hedel,

Datum vaststelling jaarrekening:

Overige gegevens

Bestemming van het resultaat

Vanuit de statuten zijn geen nadere bepalingen opgenomen met betrekking tot de bestemming van het resultaat.

Het voorstel voor de resultaatbestemming is als volgt:

Resultaat 2016

€ 55.818 wordt toegevoegd aan de algemene reserve

€ 55.818 totaal resultaatverdeling

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die van invloed zijn op de waardering van de in de balans getoonde posten of het resultaat.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het intern toezichthoudend orgaan van
Stichting RK Onderwijs Bommelerwaard
Koningin Wilhelminastraat 93
5321 TB HEDEL

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting RK Onderwijs Bommelerwaard te HEDEL gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting RK Onderwijs Bommelerwaard op 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs;
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1 Referentiekader van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016.

De jaarrekening bestaat uit:

- (1) de balans per 31 december 2016;
- (2) de staat van baten en lasten over 2016; en
- (3) de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016 vallen. Onze verantwoordelijkheden op gronde hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting RK Onderwijs Bommelerwaard, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf 2.2.3 Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, paragraaf 2.2.3 Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW/EZ 2016 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de overige OCW wet- en regelgeving.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en het intern toezichthoudend orgaan voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen. In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderwijsinstelling in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de onderwijsinstelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten toelichten in de jaarrekening.

Het intern toezichthoudend orgaan is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de onderwijsinstelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Gegevens over de rechtspersoon

Algemene gegevens

Bestuursnummer 41090

Naam instelling St. R.K. Onderwijs Bommelerwaard

Adres Koningin Wilhelminastraat 93

Postcode 5321 TB

Plaats Hedel

Telefoon 073-5997171

E-mailadres info@bommelerwijs.nl

Contactpersoon Dhr. P.A.M. Ariaans

Telefoon 073-5997171

E-mailadres info@bommelerwijs.nl

			Aantal leerlingen		
BRIN-nummers			Sector	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	03PX	De Pollenhof	PO	190	195
	03RT	Deken Wehmeijer	PO	88	95
	03VR	St. Franciscus	PO	412	417
	04XC	De Schakel	PO	251	268
	06KV	Mgr. Zwijzen	PO	588	604
	08MR	Odrada	PO	34	40
			Totaal	1563	1619